

VELA VE VELAYET

ÜZERİNE

Yazan:

Şehid Murtaza MUTAHHARİ

Çeviren: **Seyid Seccad Hüseyini**

Hazırlayan: **Bahri AKYOL**

İÇİNDEKİLER

YAYINCININ ÖNSÖZÜ	3
VELİSÖZCÜĞÜ.....	5
İki Çeşit Vela	6
1. MENFİ VELA.....	7
2. GENEL MÜSBET VELA	10
ÖZEL MÜSBET VELA	13
ÖZEL MÜSBET VELANIN ÇEŞİTLERİ	15
1. MUHABBET VEYA KARABAET VELASI	15
2. İMAMET VELASI	19
3. ZİAMET VELASI.....	21
4. TASRRUF VELASI.....	24
ALLAH'A YAKINLAŞMA NE DEMEKTİR?	28
HAYAT-I ZAHİR VE HAYAT-I MANA	30
NÜBÜVVET VE VELAYET	31
İMAM: VELAYETİN HAMİLİ	31
UBUDİYETTEN RUBUBİYETE KADAR	32
MERHALELER VE MENZİLLER	33

YAYINCININ ÖNSÖZÜ

Değerli Okuyucular!

Hiç şüphesiz kitap; insan düşüncesinin aktarılmasında ve medeniyetin her yönüyle gelişmesinde seçkin bir role sahiptir.

Diğer yandan taşıdığı özellikler, ortaya koyduğu ürünler ve hayata olan kapsamlı ve gerçekçi bakışıyla İslamî düşünce, insan düşüncesinin doruk noktasında yer almaktadır.

Bu gerçeği idrak ettiğimiz için bizler bu sahadaki hizmetlere çeşitli yayın-larımızla katkıda bulunmaya çalışacağız.

Yüce Allah'tan bizleri asrımızdaki büyük İslamî uyanışa hizmet etmeye muvaffak kılmasını ümit ediyoruz.

İslamî Kültür ve İlişkiler Merkezi

Tercüme ve Yayın Müdürlüğü

BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

“Ey iman edenler, müminleri bırakıp da kafirleri veli edinmeyin. Kendi aleyhinizde Allah’a apaçık olan kesin bir delil vermek ister misiniz?”

(Nisa/144)

“Mümin erkek ve kadınlar birbirlerinin velileridirler. İyiliği emreder, kötülükten sakındırırlar, namazı dosdoğru kılar, zekatı verirler ve Allah’a ve resulüne itaat ederler. İşte Allah, bunlara rahmet edecektir. Şüphesiz, Allah, üstün ve güçlüdür, hikmet sahibidir.”

(Tevbe/71)

“Sizin veliniz, ancak Allah, O’nun Resulu ve namazı dosdoğru kılan ve rüku ettikleri halde zekat veren mü’minlerdir.”

(Maide/55)

VELİSÖZCÜĞÜ

Vela, velayet, vilayet, veli, mevla, evla ve bunların benzeri sözcüklerin hepsi “veliye” (v-l-y) kökünden türemiştir. Bu sözcük, çeşitli şekilleriyle Kur’an-ı Kerim’de en çok kullanılan sözcüklerden biridir. Bu sözcüğün Kur’an-ı Kerim’de 124 kere isim şeklinde, 112 kere de fiil şeklinde geçtiğini söylemişlerdir.

Rağıbın “Müfredat’ül-Kur’an”da dediği gibi, bu kelimenin asıl anlamı, bir şeyin aralarında fasıla olmayacak şeklinde, diğer bir şeyin yanında yer almasından ibarettir. Yani eğer iki şey aralarında başka bir şey bulunmayacak şekilde birbirine muttasıl olursa, o zaman “veliye” kökü kullanılır. Örneğin, bir kaç kişi yan yana oturmuş olsalar, onların bu vaziyetlerini anlatmak istediğimiz zaman şöyle deriz: “Zeyd, meclisin başında oturmuş ve yelihi Amrün ve yeli Amren Bekrün. “Yani Zeyd’in hemen yanında da Amr, Amr’in de hemen yanında Bekr oturmuştur.

Bu münasebetle, doğal olarak “kurb” ve yakınlık anlamında da kullanılmıştır. Yine bu münasebetle dostluk, yardım, bir işi üstlenme, tasallut vb. dığeğ manalar da bu kelime ile ifade edilmiştir. Çünkü bütün bu manalarda bir çeşit ittisal ve birliktelik sözkonusudur.

Bu kök ve ondan türeyen sözcükler için bir çok manalar zikredilmiştir. Mesela “mev-la” sözcüğü için yirmi yedi mana zikredilmiştir. Fakat açıktır ki bu kelime, yirmi yedi tane birbiriyle hiç bir alakası olmayan ayrı ayrı manalara değildir. Bir asıl manası vardır, diğer manalarda ise, o mana ile bir münasebe gözetilerek kullanılmıştır. Bu çeşitli manaları, lafziye ve haliye karinelerden elde etmeliyiz.

Bu kelime, hem maddi ve cismani (somut) şeylerde, hem de manevi ve mücerred (soyut) şeylerde kullanılmıştır. Daha sonra makulu (his ve duyların değil, aklın idrak edebileceği mücerred mefhumları) mahsusa (duyularla idrak edilen mefhumlara) benzetme yoluyla veyahut da mahsus olan mefhumu, maddi ve hissi (duygusal) özelliğinden tecrid etme (soyutlama) yolula manevi konularda da kullanılmıştır. Çünkü insanın mahsusata dikkat etmesi makulat üzerinde düşünmesinden daha öncedir. Bu, bir insanın ömrü boyunca böyle olduğu gibi, insanlık toplumunun tarihi boyunca da böyledir. İnsan, hissi (duygusal) mana ve mefhumları idrak ettikten sonra yavaş yavaş manevi mana ve mefhumlara ulaşmıştır. Tabiatıyla da bu mefhumları anlatmak için maddiyat hususunda kullandığı kelimelerden yararlanmıştır. Nitekim ilim adamları da, kendi ilimleri için özel kelimeler icad etmemekte, bilakis halkın arasında yaygın olan kelimelerden yararlanmaktadır. Ancak bu kelimelere, halkın arasındaki manalarından farklı olan özel manalar yüklerler.

Rağıb, kullan’dığı manalar bakımından “vilayet” ve “velayet” kelimesi hususunda şöyle diyor: “Vilayet, yardım etmek anlamındadır. Velayet ise bir işi üstlenmek, o işin yetkilisi olmak anlamındadır. Her ikisinin de anlamının bi olduğunu ve ikisinin de gerçekte bir iş hususunda yetki sahibi olma anlamına geldiğini de söylemişlerdir.”

“Veli” ve “mevla” kelimeleri hususunda da şöyle diyor, Rağıb:

“Bu iki kelime de aynı anlamdadır. Ancak bazen ism-i fail manasını bazende ism-i meful manasını ifade ederler.”

Daha sonra da bunların kullandığı manaları zikretmeye başlamıştır.

İki Çeşit Vela

Kur'an'da vela, muvalat ve tevelliden çok söz edilmiştir. Bu büyük semavi kitapta bu ünvanlar altında bir takım konular söz konusu edilmiştir. Bu mukaddes kitabın ayetlerinde tedebbür etme sonucu İslam'da menfi ve müsbet olmak üzere iki çeşit velanın var olduğu anlaşılmaktadır. Yani müslümanlar bir yanda bir çeşit velayı kabullenmemek ve terketmekle görevlendirilmişler, öte yandan da diğer bir velaya sahip olmaya, ona önem vermeye davet olunmuşlardır.

İslam'da söz konusu olan müsbet vela da kendi yerinde iki kısımdır: Genel vela ve özel vela. Özel velanın da bir çok kısımları vardır: Sevgi velası, imamet velası, zimaet velası, tasarruf velası veya tekvini velayet.

Şimdi bunların her birinin hakkında kısaca bahsedeceğiz.

1. MENFİ VELA

Kur'an-ı Kerim müslümanları, ve gayr-i müslümleri dost? ittihaz etmekten, onların velayetini kabullenmek ten şiddetle sakındırmaktadır. Bundan İslam'ın, diğer insanları sevmegi kötü bir şey bildigi, müslümanların daima gayr-ı müslümlere kin beslemelerine taraftar ve onlara iyilik etmelerine kariı olduğu çıkarılmamalıdır. çünkü Kur'an açıkça:

“Allah, sizinle din konusunda savaşmayan, sizi yurtlarınızdan sürüp- çıkarmayanlara iyilik yapmanızdan ve onlara adaletli davranmanızdan sizi sakındırmaz. Çünkü Allah, adaletli davrananları sever.”¹ buyurmaktadır.

İslam, sevgi ve muhabetten kaynaklanan iyiliklerinizi sınırlı, olarak müslümanların hakkında yapın ve hiçbir şekilde başkalarına iyiliğiniz dokunmasın demiyor. Kur'an'ın nassıyla peygamberi “rahmeten li'l-a-lemine”, alemler için rahmet olan bir din, böyle bir şeyi emreder mi hiç?!

Fakat bir şey var: Müslümanlar, düşmandan gafil olmamalı, diğerlerinin, kendileri hakkında başka bir şekilde düşündüklerinin farkında olmalıdırlar. Düşmanın dost gözükmesi, müslümanları gafil avlamamalı düşmanı dost sanıp ona güvenmelerine sebep olmamalıdır.

Müslüman, her zaman İslam toplumunun bir üyesi, ve bu bütünü bir parçası olduğunun şuurunda olmalıdır. Bir bütünü parçası ve bir gövdenin uzvu olmak, ister istemez bir takım şart ve sınırları gerektirmektedir. Gayr-i müslim, başka bir vücudun bölümüdür. İslami vücudun uzvunun, gayr-i İslami vücudun bölümleriyle olan ilişkileri en azından İslam vücudunun vzu olmasıyla çelişmeyecek bir şekilde olmalıdır. Yani bu vücudun birlik ve bağımsızlığın zarar vermemelidir. Buna göre de müslümanın gayr-i müslim ile olan ilişkileriyle müslümanın müslümanla olan ilişkileriyle aynı, hatta bazen de daha yakın olmamalıdır.

Müslümanların birbirleriyle olan samimi ve dostça ilişkileri, bir gövdenin uzvu ve bir bütünü parçası olmanın gerektirdiği bir düzeyde olmalıdır. İslam'da nefy edilen vela, bir müslümanın daima gayr-i müslimle karşılaştığında yabancı bir vücudun uzvlarıyla karşılaştığının farkında olmasından ibarettir. Müslümanın gayr-i müslimin velasını kabullenmemesi gerektiğinin anlamı, müstümanın gayr-i müslimle olan ilişkilerinin, müslümanın müslüman ile olan ilişkileri seviyesinde olması gerektiği demektir. Yani bir müslüman, fiilen gayr-i müslim topluluğun üyesi olmaktan kaçınmalı, İslam toplumunun üyesi olduğunu unutmamalıdır.

Buna göre müsülmanın gayr-i müslime iyilik edip de aynı zamanda onun velasını kabullenmemesinin arasında hiç bir çelişki yoktur. Yani onu, kendisinin bir parçası olduğu vücudun uzvu saymayıp, her ne de olsa bir yabancı olduğuna dikkat etmelidir.

---

¹- Mümtahine/ 8.

Nitekim menfi vela ile insan saverlik ilkesi ve insanlara rahmet olma arasında hiç bir çelişki söz konusu değildir. İnsanseverlik, bütün insanların kaderine ve gerçek saadetine alaka duymayı gerektirmektedir. Bu sebeble de her müslüman, diğer bütün insanların müslüman olmasını ister. Ancak bu saadet herkes için hasıl olmayınca, böyle bir saadete erişenler bu saadete erişmeyenlere deda edilmemeli ve sınırların yıkılıp her türlü fiil ve infialin gerçekleşmesine izin verilmemeli dir.

İnsanlardan bir grubun bir çeşit hastalığa yakalandığını farz edin. İnsanseverlik, onları kurtarmamızı, kurtulmadıkları müddetçe de onlara iyilik etmemizi gerektirmektedir. Ama insan severlik hele bir de hastalıkları bulaşıcıysa onlarla sağlıklı ve şifa bulmuş kişilerin arasında hiç bir sınırın bulunmamasını icab etmemektedir. Bu sebebledir ki İslam, bir yandan gayr-i müslime iyi davranmayı, iyilik müslimin velasını kabullenmesini müside etmiyor.

İslam, insanseverlik dinidir. İslam, müşriki bile, müşrik olduğu için değil de Allah'ın yarattıklarından biri olduğu için sevmektedir. Elbette helaket ve delalette olduğu, kurtuluş ve saadet yolunu kayıp ettiği için de üzülmetedir. Onun şirki ve bedbahlığı karşısında ilgisiz kalmaması, onu sevdiğinin işaretidir.

İslam'da "hubb" (sevgi) ve "buğz" (nefret) vardır. Ama akli ve mantıki hubb ve buğz: duygusal ve kaide huralsız hubb ve buğz degil. Sırf duygudan kaynaklanan dostluk ve düşmanlık mantıksızlık olur, insanın içine musallat olup onu istediği her tarafa sürükleyen kör ve sağır bir duygudur. Fakat akli hubb ve buğz, bir çeşit idrakten ve gerçekte başka bir insanın kaderine olan alaka ve ilgiden kaynaklanmaktadır.

Bir örnek:

Anne ve babanın, kendi çocuğuna karşı iki çeşit sevgisi vardır. Biri akli ve mantıkidir, diğeri ise duygusaldır. Mantıki sevgi, bazen anne ve babanın, sonderece ciddiyyetle kendi çocuklarını zahmete maruz bırakmalarını, onun incime esbabını hazırlamalarını gerektirir. Örneğin yavrularını kendi elleriyle cerrah doktora teslim ediyorlar. Aynı zamanda göz yaşı akıtıyorlar, çekeceği bütün ağrı ve acılara hatta bazen de düçar olacağı uzuv noksanlığına rağmen hemen onu ameliyata almasını, kesilmesi gereken uzvunu kesmesini istiyorlar. O göz yaşı akıtmaları, duygusal sevgiden, bu istek de akli ve mantıki sebgiden kaynaklanmaktadır.

Eğer Anne ve Baba, duygusal sevgiyi mantıki sevgiden önde tutar ve çocuklarının kesilmesi gereken uzuvnun kesilmesine müside etmezlerse, hakikatte onun ölümüne razı olmuşlardır. Ancak akıl ve mantık hükmünce ve çocuklarının geleceğine olan alakaları gereğince duygularına dikkat etmiyor, çocuklarının acı çekmesine razı oluyorlar. Hastalığının tedavisi, mesela parmağının kesilmesine bağlı olan hiçbir akıllı insan kendisini cerrah doktora teslim etmekte tereddüt etmemektedir. Kuşkusuz o, parmağının kesilmesini onun acısını çekmeyi şstememekte ve bir parmağının eksik olacağı için de oldukça üzülmetedir. Ama akıl ve mantık hükmünce bu ağrıya tahammül ediyor ve bu uzuv noksanlığına katlanıyor. Burada akıl ve mantık onu harekete geçiriyor ve cerraha "beni ameliyat et demesine sebep oluyor. Yoksa duygu bunun tersine tüküm etmektedir.

İslam, küfür ve cehaletin hüküm sürdüğü fasid ve islah olunmamış bir toplum hususunda bir yandan fesadın kökü kazınması için cihad emri veriyor.

“(Yeryüzünde) Fitne kalkmayıncaya .... Kadar onlarla savaşın.”²

Öte yandan da insanlık toplumunun selameti için halka gönüllerini onlara açmamalarını, onlara karşı gayet ihtiyatlı davranmalarını, onlara karşı gayet ihtiyatlı davranmalarını memerdıyor.

İnsan, tabiatı hasebiyle hırsızdır; zabtedicilik ve kapıcılık, insanın özelliklerinden biridir. Bazen farkında bile olmadan kalp levhasında kaydeder. Kur’an-ı Kerim şöyle buyuruyor:

“Ey iman edenler, benim de düşmanım, sizin de düşmanınız onlara veliler (dost ve müttetikler) edinmeyin. Siz onlara karşı sevgi yöneltiyorsunuz: oysa onlar size gelen hakka küfr etmişlerdir”.³

Daha sonra şöyle huyuruyor:

“Eğer onlar sizi ele geçirecek olurlarsa, size düşman kesilirler, ellerini ve dillerini kötülükle size uzatırlar. Onlar sizin küfre sapmanızı içten arzu ederler.”⁴

Kur’an-ı Kerim burada yabancılardan kaçınma ve onlara karşı ihtiyatlı olmanın lüzumunun sırrını, onların diğerlerinin de kendi dinlerine girmelerini, onların yaşayış tarzını kabul etmelerini istemeleriyle açıklıyor.

Onların sırf bu işi arzu etmelerinin, bu işe temayüllü olmalarının ne tehlikesi olabilir acaba? Aslında Kur’an-ı Kerim burada tahlikenin asıl menşeiini hatırlatmaktadır. Çünkü bunu arzu ettikleri, buna meyilli oldukları zaman kesindir ki bu hedeflerine ulaşmak için de çalışacaklar ve her vesileden yararlanacaklardır.

Bütün bunlar, müslümanın gayr-i müslimle olan ilişkilerinin çok muhtahane olmasını icab etmektedir. Müslüman, tehlikeden gaflet etmemeli, kendisinin tevhidi bir toplumun üyesi olduğunu, o gayr-i müslimin ise başka bir vücudun, başka bir toplumun üyesi olduğunu unutmamalıdır. Ancak bunların hiçbirisi, müslümanın gayr-i müslimle ilişkisini tamamen kesmesini, sosyal, ekonomik ve hatta siyasi ilişkilerde bulunmamasını gerektirmemektedir. Fakat bu ilişkilerin hepsinde de İslam toplumunun genel maslahtlarına intibak etmesi şarttır.

2- Bakara/ 193.

3- Mümtahine/ 1.

4- Mümtahine/ 2.

2. GENEL MÜSBET VELA

İslam, müslümanların bağımsız bir birim halinde yaşamalarını, bağıntılı bir nizamda, irtibatlı bir toplama sahip olmalarını, her ferdin, kendisini tek bir vücudun, yani İslam toplumunun uzvu bilmesini ve sonuç olarak da İslam toplumunun güçlü ve kuvvetli olmasını istemektedir. Kur'an, müslümanlar topluluğunun başkalarından üstün olmasını istiyor:

“Gevşemein, üzölmeyin: eğer mü'minseniz en üstün alan sizlersiniz.”⁵

İman, üstünlük ölçüsü olarak tanınmıştır, bu ayet-i celilde Niçin acaba? Çünkü iman, İslam toplumunun birliğinin mihveri, kişiliğinin rüknü, istiklalinin dayanağı ve hareketliliğini sağlayan motordur.

Bir başka yerde de şöyle buyuruyor:

“Çekişip birbirinize düşmeyin, çözüölğ yılgınlaşırınız, gücünüz gider.”⁶

İhtilaf ve çekişme, İslam toplumunun mevcudiyetini, kişiliğini münhedim eder. İman, mü'mimlerin dostluk, muhabbet ve velalarının esasıdır. Kur'an-ı Kerim şöyle buyuruyor:

“Mü'min erkekler ve mü'min kadınlar birbirlerinin velileridirler. İyiliği emreder, kötölükten sakındırırlar.”⁷

Müminler, birbirlerine yakındırlar. Birbirlerine yakın olmalar mucibince debirbirlerini himaye eder, birbirlerini sever, birbirlerine yardım eder ve birbirlerinin kaderine ilgi duyarlar. Hakikatte bir birim oluşturan kendilerinin kaderine ilgi duymaktadırlar. Onun için de marufu (iyiliği) emreder, münkerden (kötölükten) de sakındırırlar.

Bu iki iş (ma'rufu emretme ve münkerden sakındırma) imani vedattan (iman üzerine bina olunan sevegi ve muhabbetten) kaynaklanmaktadır. Bu yüzden müslümanların arasındaki imani vela beyan olunduktan hemen sonra şu iki cümle yer almıştır:

“Ma'rufu (iyiliği) emreder, münkerden (kötölükten) sakındırırlar.

Kişilerin kaderine ilgi duymak onların kendilerine duyulan ilgiden kaynaklanmaktadır. Evlatlarına ilgi ve alaka duyan bir baba ıstr istemez onların kader ve davranışlarına da ilgi duymaktadır. Ama başkalarının evlatlarına karşı böyle bir hissi olmadığına göre onların kaderlerine karşı da ilgisiz kalabilmekte, onların iyi işleri onda müsbet bir duygu, kötü işleri de menfi bir duygu vücuda getirmemektedir.

Ma'rufu emr, o müsbet duygunun, münkerden nehy de menfi duygunun, doğal bir sonucudur.

5- Âl-i İmran/ 139.

6- Enfal/ 46.

7- Tevbe/ 71.

Sevgi ve muhabbet olmadıkça insanın içinde bu duygular vücuda gelemez. Eğer insan bazı kimselere karşı ilgi duymazsa, onların fiil ve davranışları karşısında ilgisiz kalır. Fakat ilgi duyduğu yerlerde sevgi ve muhabbet onu rahat bırakmaz. Bunun içindir ki mezkur ayet-i şerifede ma'rufu emr ve münkerden nehy meselesiyle vela meselesi arasında özel bir irtibat kurulmuş, daha sonra da ma'rufu emr ve münkerden nehyin faydaları olarak iki konuya değinilmiştir.

“Namazı dosdoğru kılarlar, zekatı verirler.”

Namaz, yaratık ile Yaratıcı'nın arasındaki ilişkiden bir ornektir. Zekat da müslümanların arasındaki İslami teatuf ve terhaum sonucu birbirlerinin destekleme, birbirlerine yardımcı olma gibi güzel ilişkilerden bir ornektir. Bu güzel ilişkilerin bir neticesi olarak da şöyle buyurmaktadır.

“İşte Allah, bunlara rahmet edecektir. Şüphesiz, Allah, üstün ve güçlüdür, kikmet sahibidir.”

Bu ayet hakkında daha sonra bazı açıklamalar yapacak ve bu ayet ile genel müsbet velaya değinen diğer bazı ayetlerin sadece kalbi muhabbet ve veadı değil, güzel ilişkiler konusunda da müslümanlar için birbirlerine karşı bir nevi taahhüt ve sorumluluk isbat ettiğini söyleyeceğiz.

Peygamber-i Ekrem (s.a.a) maruf ve meşhur bir hadisinde şöyle buyurmaktadır:

“Mü'minler, birbirlerine olan sevgi ve merhametlerinde bir vücuda benzeler. Onun bir uzvu hastalandığı zaman, diğer uzvuları da ateş ve uykusuzlukla ona eşlik ederler.”⁸

Kur'an-ı Kerim, Resul-i Ekrem (s.a.a) ve onunla beraber olup İslami terbiye gören kimseler hakkında şöyle buyuruyor:

“Allah'ın Resülü Muhammed ve onunla birlikte olanlar, kafirlere karşı sert (ve güçlü), kendi aralarında ise merhametlidirler.”⁹

Bu ayette hem menfi velaya, hem de genel müsbet velaya işaret edilmiştir. Daha önce de belirttiğimiz gibi Kur'an'ın ayet-i kerimeleri İslam düşmanlarının bütün zamanlarda menfi velayı müsbete, müsbet velayı da menfiye dönüştürmeye çalıştıklarını hatırlatarak bizleri uyarmaktadır. Yani onların bütün çabaları, müslümanların gayr-i müslümanlarla ilişkilerinin samimane ve dostça, birbirleriyle ilişkilerinin ise çeşitli bahanelerle, özellikle mezhebi ve fırkasal ihtilaflar gündeme getirilerek hasmane ve düşmanca olmasına yöneliktir. Asrımızda da ecnebler tarafından bu yolda birçok faaliyetler yapılmakta ve büyük paralar harcanmaktadır. Malesef müslümanların arasında da bazı nsnurlar vücuda getirmişlerdir kivar olanca güçleriyle İslam'daki menfi velayı müsbete, müsbet velayı da men-

---

8- el- Cami'üs Sağır, c.2, s.155.

9- Feth/ 29.

fiye çevirmeye çalışmaktadırlar. Peygamber-i Ekrem'e (s.a.a) en büyük darbeyi işte bu soysuzlar vurmaktalar.

Bugün İslam aleminin düçar olduğu müsibetlerden birine gözyaşı akıtmak ve İslam alemindeki facialardan birine kan ağlamak gerekirse o, bu musibet ve bu faciadır. Emir'ül-Mü'minin Ali (a.s) da aynı dertten yakınıyordu:

“Hayret! Hayret! Onlar kendi batıllarında birleşiyorlar, sizse sahip olduğunuz hakkın (doğrumun) etrafından dağılıyorsunuz! Andolsun Allah'a, bu hal, kalbi öldürür, kederi celbeder.”¹⁰

Ya Rabb! Muhammed ve onun tertemiz ali'in hakkında İslam ve müslümanları, bu soysuzların şerrinden kuru!

“(Ey yüce) Allah! Peygamberimizi (salavatın ona ve aline olsun) kaybedişimizi, velimizin (İmam-ı Zaman) gaybetini, düşmanlarınızın çokluğunu, sayımızın azlığını, fitnelerin bizi zor durumda bırakmasını ve zamanın aleyhimize çıkışmasını sana şikayet ediyoruz. O halde Muhammed ve aline rahmet et ve bu duruma karşı kendi peşin fethin, üstün yardımın, (bütün dünyaya) galip kılacağın hak sultan (Hz. Mehdi), bizlere celal ve azamet bahşedecek olan rahmetin ve vücudumuza giydireceğin sıhhat ile yardımcı ol bizlere!”¹¹

---

¹⁰- Nehc'ül Belağa, Hutbe: 27.

¹¹- İftitah Duasının sonları.

ÖZEL MÜSBET VELA

Özel müsbet veladan maksat, Ehl-i Beyt'in (aleyhimu's- selam) velasıdır. Peygamber-i Ekrem'in (s.a.a) müslümanları kendi temiz soyuna karşı bir çeşit velaya çağırması olmasında hiçbir şüphe yoktur. Yani hatta ehli sünnet alimleri bile bunu kabul etmektedirler. Zevi'l- Kurba ayeti¹² özel velayı beyan etmektedir. Meşhur ve kesin olan Gadir hadisinde yer alan "Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır." ibaresi de daha sonra açıklayacağımız bir çeşit velayı beyan etmektedir.

"Sizin veliniz, ancak Allah, O'nun Resülü ve namaz kılıp rüku ettikleri halde zekat veren mü'minlerdir."¹³

*Mealindeki ayet'i kerime, sünni ve şianın ittifakıyla Ali'nin (a.s) hakkında nazil olmuştur. Taberi bu hususta birçok hadis nakletmektedir.*¹⁴

Büyük Ehl-i Sünnet alimlerinden olan Zemahşeri de şöyle diyor: "Bu ayet, Ali'nin hakkında nazil olmuştur. Bir kişinin hakkında nazil olduğu halde çoğul şeklinde zikir olunmasının sebebi ise, halkı bu işe teşvik ve mü'minlerin böyle bir karaktere sahip olup hayır işlere, iyilik yapmaya ve fakirlere yardım etmeye düşkün olmalarının lüzumunu ve hatta namazın da bu konuda onlara mani olmaması gerektiğini beyan etmekten ibarettir."¹⁵

Zemahşeri gibi Ehl-i Sünnet ve cemaatin büyüklerinden olan Fahr-i Razi de: "Bu ayet Ali (a.s)'nin hakkında inmiştir. Alimler de rüku halinde zekat verme hadisesinin Ali (a.s)'den başka diğer hiçbir kimseden vaki olmadığına ittifak etmişlerdir"¹⁶ diyor.

Ancak "veli"nin manasının ne olduğunda bazı tartışmaları vardır. Biz de ileride ayetin anlamı hakkında sohbet edeceğiz.

Hicri dördüncü yüzyılda İmamiye'nin büyük şairlerinden olan ve ibn'i Hammad diye tanınan Ali b. Hammad el-Advi el-Basri el-Bağdadi, aşağıdaki şiirlerinde bu manaya işaret etmektedir.

Yani: Rükü halinde zekat verdiği için dolayı Ali'nin velasını kendi velasıyla birlikte zikretti Allah.

Hani mübahale gününde de Arş'ın Rabbi "Muhammed-'in nefsi" diye adlandırmıştı Ali'yi. İnkâr edilemeyecek bir hakikattir bu.¹⁷

12- "De ki: Ben, buna karşı yakınlarıma sevgi dışında sizden hiçbir ücret istemiyorum." Şura/ 23.

13- Maide/ 55.

14- Tefsir-i Taberi, c.6, s.288-289.

15- Tefsir'ül Keşşat (Mısır basımı, Hicri 1373) c.1, s.505.

16- Tefsir'ül Kebir (Mısır basımı, Hicri 1357) c.12, s.27.

Fahri-i Razi bu ayetin tefsirinde iki ihtimal vermiş. Kendisi birinci ihtimali benimsemişse de: İkinci ihtimali benimseyenler; rüku halinde zekât verme hadisesinin Ali'den başka diğer hiçbir kimseden vaki olmadığına ittifak etmişlerdir." demiştir. -Çev-

Daha önce de dediğimiz gibi İslam’da müsbet ve genel olan bir nevi velayet tavsiye edilmiştir ve **“Mü’min erkekler ve mü’min kadınlar birbirlerinin velileridirler.”**¹⁸ Ayet-i kerimesi de bu velayetle ilgili bir ayettir.

Şimdiyse “Sizin veliniz, ancak Allah... dır.” Ayet-i kerimesi, diyoruz, konuyu öyle bir şekilde açıklamıştır ki, kesinlikle genel müsbet velayet-i kerimeyi açıklama sadedinde olduğu ihtimal verilmez. Çünkü Kur’an-ı Kerim, burada genel bir kaideyi açıklamamaktadır. Rükü halinde zekat vermenin müstehab veya farz olduğunu açıklamak ve İslam’ın müstehab veya farz hükümlerinden birini yaşamak istemektedir. Bu ayet, bir insanın dışarıda yaptığı bir işe işaret etmekte, bu işi o kişinin tanıtıcı özelliği olarak zikretmekte ve o kişi için özel velayetten ibaret olan bir hüküm isbatlamaktadır.

Bir şahısla ilgili olan somut bir hadisenin çoğul lafzıyla beyan edilmesinin Kur’an’da birçok örneği vardır. Mesela:

“Derlerki: Andolsun, Medine’ye bir dönecek olursak, gücü ve onuru çok olan, düşkün ve zayıf olanı elbette oradan sürüp çıkaracaktır.”¹⁹

Burada da Kur’an Kerim, vuku bulmuş bir hadiseye işaret etmekte ve bu sözü söyleyen kimse bir kişi (Abdullah b. Übey) olduğu halde “derler” tabirini kullanmaktadır.

Nitekim bugün bizim örfümüzde de bu tarzda söz söyleme yaygın bir durumdur. Söyleyen bir kişi olduğu halde “şöyle diyorlar” demektediriz.

Rükü halinde zekat vermek, müslümanların arasında yaygın ve alışılmış bir şey değildi ki Kur’an-ı Kerim, bütün müslümanları övmekte ve velayet-i kerime manası ne olursa olsun bütün müslümanlar için isbat etmektedir, diyelim. Bu da ayetin konumunu şahsi ve hususi olduğunu gösteren canlı bir delildir. Yani ibadet ederken rükü halinde Allah’ın kullarından da gafil olmayan bir insan varmış ve bu işi yapmıştır. Şimdi Kur’an-ı kerim, “O da Allah ve Resulu gibi sizin velinizdir.” diye buyuruyor. Buna göre bu ayette belirli bir şahıstan söz edilmekte, onun da Allah ve Resulü gibi mü’minlerin velisi olduğu ve mü’minlerin onun velayetini kabul etmeleri gerektiği vurgulanmaktadır.

Ancak bu velayet nedir acaba? maksat, halkın onlara karşı beslemesi gerektiği özel bir sevgi ve muhabbet mi? Yoksa daha üstün bir şey mi? Bu, ileride üzerinde duracağımız bir konudur. Şimdilik şunu anlatmak istiyoruz ki bu ayet, bazı Ehl-i Sünnet alimlerinin zanettiği gibi genel velayet değil, özel bir alimlerinin zanettiği gibi genel velayet değil, özel bir velayet ifadesidir.

---

¹⁷- Reyhanet’ül Edeb, c.5, s.311.

¹⁸- Tevbe/ 71.

¹⁹- Münafikun/ 8.

ÖZEL MÜSBET VELANIN ÇEŞİTLERİ

Görüldüğü gibi Hz. Ali (a.s) ve diğer Ehl-i Beyt'in velası konusunda hiçbir şüphe yoktur. Ancak bu ve diğer ayetlerde, aynı şekilde de Nebiyy-i Ekrem'in (s.a.a) hadislerinde sözkonusu olan veladan maksadın ne olduğu tartışılmıştır. Biz, maksadın aydınlanması için “vela” ve “velayet” kelimesinin Kitap (Kur'an) ve Sünnet'te özel olarak Ehl-i Beyt hakkında hangi manalarda kullanıldığı üzerinde durmalıyız, kanaatindeyiz. Bu iki kelime genellikle dört manada kullanılmaktadır.

1. Muhabbet Veya Karabaet Velası

Muhabbet velası veya karabet velasının anlamı şudur: Ehl-i beyt, Peygamber-i Ekrem'in (s.a.a) zevi'l- kurbası (yakınları) dır ve halk, onlara karşı genel müsbet velanın gerektirdiğinden fazla bir sevgi ve muhabbet beslemekle görevlendirilmişlerdir. Kur'an-ı Kerim'in ayetleri ve aynı şekilde sia ve Ehl-i Sünnet tarihleriyle gelen bir çok hadisler, Ehl-i Beyt'in, özellikle Hz. Ali'nin (a.s) muhabbetini, İslam'ın temel meselerinden biri olarak beyan etmektedir. Durum böyle olunca burada iki meseleyle karşılaşırız:

Birincisi: Niçin Ehl-i Beyt'in sevgisi üzerinde bu kadar durulmuş ve bu sevginin Allah Teala'ya takarrüb (yakınlaşmaya) vesilesi kılınması emredilmiştir? Farzedelim ki harkes Ehl-i Beyt'i tanıdı ve onları gerçekten de sevdi! Neticesi nedir? İslam'ın bütün emirleri bir hikmet ve felsefe üzeredir. Bu yüzden eğer İslam'ın özünde böyle emir sözkonusuysa muhakkak bir hikmet ve felsefesi olmalıdır. Bu sorunun cevabı şudur: Evet, halk boşu boşuna Ehl-i Beyt'i sevmeye, başka bir tabirle de Ehl-i Beyt'e muhabbet velası beslemeye çağırılmamışlardır. Bunun özel bir hikmet ve felsefesi vardır. Kur'an-ı Kerim, Resul-Ekrem'in (s.a.a) dilinden bu konuya şöyle açıklık getirmektedir.

“De ki: (Tebliğime karşı) Sizden istediğim (yakınlarıma sevgiden ibaret olan²⁰ ücret bizzat sizin kendiniz içindir.”²¹

Muhabbet velası ileride açıklayacağımız gibi diğer velalar için bir mukaddime ve vesiledir. Sevgi bağıdır ki, halk ile Ehl-i Beyt arasında gerçek bir bağlantı sağlar ve onları Ehl-i Beyt'in vücutlarından, eserlerinden, sözlerinden, öğretilerinden ve davranışlarından yararlanmaya sevkeder.

“Ali'nin (a.s) Çekim ve İtimi” adlı kitabımızda aşk ve sevginin, özellikle de insanları tebiye etme, ruhları harektet geçirme ve ruhi özellikleri alt-üst etme açısından çok etkin bir amil olan temiz insanlar ve ilahi velilere karşı beslenen aşk ve sevginin fayda ve sonuçları hakkında genişçe bahsetmiş bulunuyoruz. Bu yüzden de o bahsi burada tekrarlamıyoruz.

İkincisi: Acaba muhabbet velası şiiilere özgü bir şey mi? Yoksa müslümanların diğer fırkaları da mı buna inanmaktadırlar?

---

²⁰- Şura/ 23.

²¹- Sebe/ 47.

Cevap olarak: “Muhabbet velası, şiiilere özgü olmayıp müslümanların diğer fırkaları da bun önem veriyorlar.” demeliyiz.

Ehl-i sünnetin dört mezhep imamlarından biri olan İmam Şafii, meşhur bir şiirinde şöyle diyor:

“Ey atlı (kardeş)! Mina’nın küçük taşlarla dolu olan semtinde dur. Ve sabah vakti hacılar Fırat nehri gibi (Meş’ar’dan) Minaya akın yaptıkları zaman Hıyfte oturanlara da oradan ayrılanlarada haykır:

“Eğer Al-i Muhammed’i sevmek rafizilikse²² İnsanlar da cinler de şahit olsunlarki ben de rafiziyim.”²³

Yine o diyor ki:

“Ey Resulullah’ın Ehl-i Beyti! Sizi sevmek, Allah’ın Kur’an’da indirdiği bir farzdır.

Büyük iftiharlarınızdan şu yeter ki:

Kim namazda size salavat getirmezse namazı batıldır.”²⁴

Yine o diyor ki:

“İnsanları, tuttukları yolları sapıklık ve bilgisizlik denizlerine attığını gördüğüm zaman Allah’ın adıyla kurtuluş gemilerine bindim -ki onlar peygamberlerin sonuncusu (Muhammed) Mustafa’nın Ehl-i Beyti’dir, ve Allah’ın ipine sarıldım- ki o da onların velasıdır. Nitekim hapimiz o ipe sarılmaya emrolunmuşuz.”²⁵

Hilafet meselesinden Şiaya karı savaş ilan eden Zemahieri ve Fahr-i Razi de, muhabbet velası konusunda bir hadis rivayet etmişlerdir. Fahr-i Razi Zemahşeri’den Peygamber’in şöyle buyurmuş olduğunu naklediyor:

“Kim Al-i Muhammed sevgisi üzere ölürse, şehid olarak ölmüştür. Bilin ki: Kim, Al-i Muhammad sevgisi üzere ölürse, günahları bağışlanmış olarak ölmüştür. Bilin ki: kim, Al-i Muhammed sevgisi üzere ölürse, tövbe etmiş olarak ölmüştür. Bilin ki: Kim Al-i Muhammed sevgisi üzere ölürse imani kamil olmuş bir mü’min olarak ölmüştür...”²⁶

22- Rafizî, bırakan, terkeden anlamındadır. Bazı sebeplerden dolayı şiiilere rafizî diyorlardı.

23- Tefsir’ül Kebir, c.27, s.166.

24- el- Kuna ve’l- Elkab, Muhaddis-i Kummi, Nur’ul Ebsar, Şebleci, s.104.

25- el- Kuna ve’l- Elkab, Muhaddis-i Kummi.

26- Tefsir’ül Kebir, Fahr-i Razi, c.27, s.166, el- Keşşaf, Zemahşeri, c.4, Şura suresinin 23. Ayetinin altında.

Hiz. Emir’ül Müminin (a.s) de Nehc’ül Belağa’da 232, hutbenin (Sübhi Salih’in hazırladığı Nehc’ül Belağa’da ise 190. Hutbenin -müt.) sonlarında şöyle buyuruyor:

Arap edebiyatında Fars edebiyatındaki Hafız gibi bir kimse olan Mısırlı ünlü arif ve şair İbn-i Fariz, şöyle diyor:

“Allah’ım! Eğer senin visaline erişmezsem, ömrüm boşuna geçmiştir. Şimdi tek bir şeyden başka elimde hiçbir şey yoktur. O da Kusayy’ın²⁷ evlatlarından hak olarak gönderilen Peygamberin itretine (Ehl-i Beyti’ne) beslediğim veladan başka bir şey değildir.”

Gerçi burada veladan daha yüce bir manayı kasetmiş olması da muhtemeldir, ancak şu kadarı kesindir ki muhabbet velası muhakkak kasedilmiştir.

Molla Abdurrahman-ı Cami-ki Kadı Nurullah, onun hakkında: “İki Abdurrahman Ali’yi incitti: Mülcem oğlu Abdurrahman-ı Muradi ile Abduruahman-ı Cami. “demiştir-Ferzadak’ın İmam Secced (a.s) hakkındaki ünlü kasidesini şiir şeklinde Farsçaya çevirmiştir.

Derler ki Cami, “Ferzadak’ın ölümünden sonra rüya aleminden kendisinden: Allah Tealaya sana ne yaptı? diye sormuşlar. O da “Ali- b. Hüseyin’in hakkında söylediğim o kaside vasıtasıyla Allah beni bağışladı. Diye cevap vermiş.” şeklinde bir rüya nakletmiş, daha sonra da şöyle demiştir: “Eğer Allah Teala bu kaşide için bütün insanları bağışlasa, şaşmamak gerekir.”

Cemi, Ferzadak’ı zindana atıp işkence eden Hişam b. Abdülmelik’in hakkında şöyle diyor:

Eğer (Abdülmelik’in) gözü gerçekleri görseydi Salih ve dindar biri olsaydı

Zülüm elini uzatıp hapse atmazdı onu Hapis yerine kendisine hediyeler verirdi.

Binaenaleyh muhabbet velası konusunda şia ile Ehl-i Sünnet arasında hiçbir ihtilaf yoktur. Sadece nasibiler bundan müstesna olup Ehl-i Beyt’i sevmez, onlara kinbeslerler . Ne var ki onlar İslam camiasından dışlanmış ve kafirler gibi necistirler. Allah’a hamdolsun ki asrımızda yeryüzü onların necis vücutlarından temizlenmiş bulunuyor.

Elbette yine de ara sıra bazı kişilerin bazı kitaplar yazarak müslümanların topluluğunu parçalamak istediklerini görüyoruz. Aynen birkaç tane bizimkiler gibi. bu da onların asliyeti olmadığına ve aynen bizimkilerden olan yoldaşları gibi uluslararası sömürgeciliğin pis piyonları olduğuna açık bir delildir.

Zemahşeri ve Fahr-i Razi, geçen hadisin devmında Peygamber-i Ekrem’in (s.a.a) şöyle buyurduğunu da naklediyorlar:

“Sizden kim Rabbinin hakkını, Resulünün ve Ehl-i Beyti’nin hakkını tanıyarak yatağında ölürse şehid olarak ölmüş, ecri de Allah’a aittir, niyet ettiği iyi amelinin da hakketmiştir ve niyeti, kılıcını sıyırap cihad etmesinin yerini doldurur.”

²⁷- Kusayy, Peygamberimizin dördüncü ceddinin adıdır.

“Bilin ki: Kim Al-i Muhammed kini üzere ölürse kafir olarak ölmüştür. Bilin ki: Kim Al-i Muhammed kini üzere ölürse Çennet kokusunu duymayacaktır.”

İmam Sadık (a.s) da şöyle buyuruyor:

*“Allah (tebareke ve teala), köpekten daha necis bir mahluk yaratmamıştır. Fakat biz Ehl-i Beyt’e düşmanlık eden kimse, hiç şüphesiz onlardan da necistir.”*²⁸

Velanın bu türüne, “vela sahibi” olmaları itibariyle Ehl-i Beyt’e nisbet edildiğinde “karabet velası” Ehl-i Beyt’e sevgi besleme konusundaki vazifeleri bakımından da müslümanlara nisbet edildiğinde “muhabbet velası” demeliyiz.

“Vela” kökünün muhabbet anlamında kullanılmış olduğu tartışma götürmese gerek. Özellikle de (Ehl-i Beyt imamlarına hitap okunan) ziyaretlerde bu mana ile çok karşılaşmaktayız. Örneğin (söz konusu ziyaretlerde geçen): “Muvalin limen valakum ve muadin limen adakum”²⁹ veya “muvalin lekum ve li evliyaikum ve muhadin li a’daikum”³⁰ ve bunlar gibi ibarelerde -ki çoktur da- “vela” kökünün muhabbet ve sevgi anlamında olduğuna hiç şüphe yoktur.

Arıl tartışma konusu olan iki şeydir:

1) Bizzat “veli” kelimesi, “dost” anlamında kullanılmış mı, kullanılmamış mı?

2) Emir’el- Mü’min’inin (a.s) velayetini ksbatlayan “Sizin veliniz ancak...”³¹ Ayet-i kerimesinde geçen “veli” sözcüğünün manası nedir acaba?

Bazıları, Kur’an’ı Kerim’de nerede bu kelime kullanılmış ve ilk bakışta “dost” anlamında olduğu sanılıyorsa biraz dikkat edildikten sonra bu anlamada olmadığını ortaya çıkacağına inanmaktadırlar. Örneğin:

Şu Ayetin³² anlamı, “Allah, mü’minlerin dostudur...” değildir. Bu ayet şunu ifade etmek istemektedir ki: “Allah, özel inayetiyle mü’minlerin durumlarında tasarruf etmekte ve özel hıfızıyla onları korumaktadır.” Aynı şekilde:

Şu ayte-i şerifenin³³ anlamı, “Allah’ın dostlarına bir korku yok...” değildir. Burada “veli” kelimesi, “meful” anlamına gelen “feil” kabilindedir. Buna göre ayetin manası şöyledir: “Önlar ki Allah onların veliyy-i emridir ve Allah onların işlerinde tasarruf eder, onlara bir korku ve hüzn yoktur.” Hakeza:

28- Vesail-üş Şia (yeni baskı), c.1, s.159.

29- Yani: “Ben, sizi sevenlerle dost ve size düşman olanlara düşmanım.” (Müt.)

30- Yani: “Ben, siz ve sizi sevenlerle dost ve size düşman olanlara düşmanım.” (Müt.)

31- Maide/ 55.

32- Bakara/ 257.

33- Yunus/ 62.

Bu ayet-i kerimenin³⁴ anlamı, “Mü’minler birbirlerinin dostlarıdır.” değil, “Mü’minler, birbirlerine karşı müteahhiddirler, birbirlerinin işlerine karışırlar ve birbirlerinin alınyazılarında etki bırakırlar.” dır. onun için de ayetin devamında şöyle buyurmaktadır:

“İyiliği emrederler, kötülükten sakındırırlar.”

buradan ikinci sorunun cevbu da biliniş oldu. Sözkonusu ayetin de anlamı, “Allah, Peygamber ve Ali (a.s) sizin dostlarınızdır.” değil, “Onlar, sizin kayyiminiz ve işlerinizde tasarruf hakkına sahip olanlardır.”

Hatta “veli” kelimesinin “dost” anlamında kullanıldığını kabul etsek dahi, burada bu mana kastedilemez. Çünkü munhasır olarak “Sizin dostunuz ancak Allah, Peygamber (s.a.a) ve Ali (a.s)’dir” demek doğru olamaz. İşte buradan da bazı Ehl-i Sünnet mufessirlerinin: “Bu ayet, mühim bir konuya değinmemekte, sadece Ali (a.s) sizin dostunuzdur veyahut -“fiil”in “meful” anlamında olduğunu söylersek- Ali (a.s)’yi sevmeli, ona karşı muhabbet beslemelisiniz’ demek istemektedir.” yollu sözlerinin batıl olduğu ortaya çıkmaktadır.

Bu beyana göre, öel müsbet velayı ifade eden “Sizin veliniz, ancak..” ayet-i şerifisinde sadece muhabbet velası değil, ileride açıklayacağımız daha yüce bir vela söz konusudur.

2. İmamet Velası

İmamet ve önderlik velası: Başka bir deyişle de, dini konularda merci olma makamı, Yani bir makam ki, halk ona uymalı, bütün işlerinde ve davranışlarında onu örnek edinmeli ve dinin emirlerini ondan öğrenmeli. Bir başka ifadeyle de: Dini liderlik

Böyle bir makam, ismeti (masumluluğu) gerektirmekte ve bu makama sahip olan kimse- nin kavli (sözü) ve fiili (işi), başkaları için sende ve hüccettir. Bu makam, Kur’an’ı Kerim’in Peygamber (s.a.a)’i Ekrem hakkında buyurduğu makamdandır ibarettir:

“Andolsun, sizin için, Allah’ı ve ahiret gününü umanlar ve Allah’ı çokça zikredenler için Allah’ın Resulünde güzel bir örnek vardır.”³⁵

“De ki: Eğer siz Allah’ı seviyorsanız bana uyun, Allah’da sizi sevin ve günahlarınızı bağışlasın.”³⁶

Allah u Teala, bu ayetlerde Resulullah’ı insanların, davranış ve ahlaklarını kendisinin davranış ve ahlakına uydurmaları ve onu kendileri için mukteda edinmeleri gereken bir örnek olarak tanıtmıştır. Bu da onun günah ve hatadan masum olduğuna delildir. Çünkü

---

³⁴- Tevbe/ 71.

³⁵- Ahzab/ 21.

³⁶- Âl-i İmran/ 31.

eğer ondan bir hata vey günahın sadır olması mümkün olsaydı, Allah Teala onu (bütün hareketleri örnek edilmesi gereken bir) lider ve mukteda olarak tanıtmazdı.

Bu makam, Peygamber'den sonra Ehl-i Beyt'e yetiştirdi. Ehl-i Sünnet alimlerinin de çoğunun sire, tarih ve hadis kitaplarında bildirdikleri ve yaklaşık olarak otuz sahabiden³⁷ rivayet edilen bir hadise göre Peygamber (s.a.a), kendinden sonra Ehl-i Beyt'i imamet ve liderliğe seçti. O hadiste Peygamber (s.a.a) şöyle buyuruyor:

“ Ben , sizin aranızda iki değerli şey bırakmış bulunuyorum: Allah'ın kitabı'nı ve itretim (öz soyum) olan Ehl-i Beytimi. Bu ikisi (Kevser) havz(un) da bana kavuşuncaya kadar asla birbirinden ayrılmazlar. Onun için sakın onlardan öne geçmeyin, çünkü bedbaht olursunuz. Onlardan geri de kalmayın. Çünkü yine bedbaht olursunuz. Onlara bir şey öğretmeye de kalkışmayın, çünkü onlar sizden bilgilidirler.”

Görüldüğü gibi Peygamber (s.a.a), bu hadiste Ehl-i Beyt'i Allah'ın Kitabı'nın dengi olarak zikrediyor. Allah Teala ise kendi Kitabı'nın hakkında şöyle buyuruyor:

“Batıl, ona önünden de, ardından da gelemez.”³⁸

Eğer Ehl-i Beyt'te batıl ve yanlış bulaşma ihtimali olsaydı, bu şekilde Allah'ın Kitabı ile bir arada ve onun dengi olarak zikrolunmazlardı. Eğer onlar da Nebiyy-i dengi olarak zikrolunmazlardı. Eğer onlar da Nebiyy-i Ekrem (s.a.a) gibi günah ve hatadan masum ve münezzeh olmasalardı, bu şekilde onun yerine rehber ve mukteda olarak tayin edilmelerdi. Demek istediğimiz; bu hadisin içeriği, hadiste söz konusu olan kişilerin masum olduklarına delalet etmektedir. Hace Nasıruddin Tusi'nin ifade ettiği gibi, başkalarının ne bir masumları var, ne de biri için böyle bir iddiada bulunmuşlar; onun için bu hadisin bizim pak imamlarımızdan başka bir mısdağı yoktur.

İbn-i Hacer diyor ki:

“Peygamber (s.a.a)'in ‘Onlardan öne geçmeyin; çünkü bedbaht olursunuz. Onlardan geri de kalmayın; çünkü yine bedbaht olursunuz. Onlara bir şey öğretmeye kalkışmayın; çünkü onlar sizden bilgilidirler. şeklindeki sözü, yüksek ilmi derecelere ulaşan ve dini vazifeleri yerine getirmeye liyakatı olan Ehl-i Beyt'ten birinin varlığıyla diğerlerine sıra yetişmeyeceğini ifade etmektedir.”³⁹

Hafız Ebu Naim, İbni Abbas'tan Peygamber (s.a.a)'in şöyle buyurduğunu naklediyor:

---

³⁷- Bu konuda Kum Havza-i İlmiyesi'nin değerli alimlerinden Kıvamuddin Casbî-i Kummî'nin Aye-tullah Burucerdî'nin emri üzerine bu hadisin senedleri hakkında telif etmiş olduğu ve “Dur'ut Takrib Beyn'el Mezahib'il İslamiyye” tarafından basılıp neşredilen risaleye bakabilirsiniz.

³⁸- Fussilet/ 42.

³⁹- Sevaik'ul Muhrika, s.135.

“Kim, benim yaşadığım gibi yaşamak, benim öldüğüm gibi ölmek ve sürekli olan Cennet’te oturmak isterse, benden sonra Ali (a.s)’yi veli edinsin⁴⁰ onun velisini de veli edinsin ve benim soyumdan olan ve benim balçığımdan yaratılan imamlara uysun. Çünkü benim ilmim ve anlayışım onlara verilmiştir. Yazıklar olsun onların üstünlüklerini yalanlayan ve onlar hakkında benimle ilişkisini kesen kimselere! Bunlar, benim şefaataime erişmeyeceklerdir.”⁴¹ Liderin söylediği her söz ve yaptığı her iş, hir ilahi sened ve hüccet olarak te-lakki edilecek şekilde dini imamet ve liderlik bir nevi velayettir. Çünkü bu, halkın işlerinde bir çeşit tasallut, tedbir ve tasarruf hakkına sahip olmak anlamındadır.

Genel olarak her öğretmen ve her eğitmen- öğretmen ve eğitmen olması itibariyle- öğ-retilen ve eğitilen şahsın velisi ve hakimi sayılmakta ve onun işlerinde tasarruf etmekte-dir. Kaldı ki bizim burada sözünü ettiğimiz öğretmen ve eğitmene bu hak Allah tarafından verilmiştir.

“Sizin veliniz, ancak Allah, O’nun Resulü ve namazı dosduğru kılan ve rüku ettikleri halde zekat veren mü’minlerdir” ayet-i kerimesi, işte böyle bir velayete değinmektedir. Fakat “Bu ayet-i kerime, böyle bir velayete değinmektedir” derken velayetin daha sonra açıklayacağımız diğer bazı kısımların da şamil olmadığını kasetmiyoruz. burada sadece, “Bu ayet dini likerlik ve mercilik anlamına gelen imamet velasına da şamildir” demek istiyoruz. Geçen hadislerin bazısında da “veli” kelimesi, imamet velası anlamında kulla-nılmıştır.

Bu tür velayı imama nisbet edersek, “dini liderlik ve merci’lik hakkı;” ümmetin fertle-rine de nisbet edersek, bu hakkı kabülleme anlamına gelir.

3. Ziamet Velası

Ziamet velayeti, yani siyasi-sosyal liderlik hakkı.

Toplum, rehberine muhtaçtır. toplumun başına geçecek, halkın toplumsal işlerini yürütecek ve halkın mukadderatına musallat olacak kimse, müslümanların veliyy-i emridir. Peygamber-i Ekrem (s.a.a), hayatları zamanında müslümanların veliyy-i emri idiler ve bu makamı Allah ona vermişti. Peygamber (s.a.a)’den sonra da bu makam, inkar edilemeyecek bir çok deliller gereğince Ehl-i Beyt’e yetiştirilmiştir. “Allah’a itaat edin; Peygamber (s.a.a)’e ve emir sahiplerinize de itaat edin”⁴² ayeti kerimesi, aynı şekilde Maide sure-sinin ilk ayetleri, Gadir hadis-i şerifi ve “sizin veliniz, ancak... ayet-i ile “Peygamber, Mü’minlere kendilerinden daha ayet-i ile “Peygamber, Mü’minlere kendilerinden da-ha evladır.”⁴³ ayet’inin umumu böyle bir velayetten söz etmektedir.

40- Hadiste “Fe’l-yuvâli Aliyyen” ibaresi yer almıştır. Velanın çeşitli manalarına göre de bu cümlenin anlamı değişir.

41- Hulye’ül Evliya, c.1, s.86.

42- Nisa/ 59.

43- Ahzab/ 6.

Peygamber-i Ekrem (s.a.a)'in böyle bir makama sahip bulunduğunda ve bunun bir ilahi makam olduğunda, yani halk tarafından kendisine tafviz edilmiş (bırakılmış) bir yetki değil, Allah tealanın ona inayet ettiği bir hak olduğundan Şia ile Ehl-i Sünnet arasında hiçbir ihtilaf yoktur. Ehl-i sünnet kardeşlerimiz, buraya kadar bizimle beraberdirler. Fakat, peygamber'den sonra “ziamet velası”nın kükmü nedir, acaba? Şüphesiz, halk toplumun sarsılmaması ve hercümerc vücuda gelmemesi için hakim ve veliyy-i emr olarak bir kimse ve bir makama itaat etmelidir. Bu makama kim geçecek, kim geçmelidir? Acaba islam, bu konuda bir küküm belirlemiş mi, yoksa tamamıyla susmuş mu? Eğer bir hüküm belirlenmişse nedir o hüküm? Acaba halka, Peygamber (s.a.a)'den sonra istedikleri kimseyi seçme yetkisi mi verilmiş ve ona itaat etmek de herkese farz mı? Yoksa Peygamber-i Ekrem (s.a.a) vefat etmeden önce bu büyük ve önemli makam için kendi yerine belli bir kişiyi mi tayin etmiş?

Burada yeri gelmişken, Kur'an-ı Kerim'den istifade edildiği üzere Peygamber-i Ekrem (s.a.a)'in, ümmetin arasındaki sosyal makamları hakkında biraz konuşalım.

Kur'an-ı Mecid ve Peygamber (s.a.a)'in sünnet ve siretinden, Peygamber'i Ekerem (s.a.a)'in müslümanların arasında aynı zamanda üç makama sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Birincisi: Peygamber (s.a.a) bir dini lider ve dini merci idi. Yani imamet velayetine sahipti, sözü ve ameli senet ve hüccetti:

“Peygamber (s.a.a) size ne verirse, onu alın ve sizi neden sakındırırsa ondan da sakının.”⁴⁴

İkincisi: Peygamber (s.a.a) kaza (kadılık) velayetine sahipti, Yani hukuki ihtilaflar ve dahili anlaşmazlıklarda hükmü geçerliydi:

“Hayrı, Rabbine and olsun aralarında çekiştikleri şeylerde seni hakem kılıp sonra senin verdiğin hükme, içlerinde hiç bir sıkıntı bulmaksızın, tam bir teslimiyyetle teslim olmadıkça, iman etmiş olmazlar.”⁴⁵

“Velayet” kelimesinin, birinci hususta olduğu gibi burada da kullanılması doğru olmasıyla birlikte, pratikte, bu kelimenin kazal velayet babında kullanıldığını görmüş değiliz.

Üçüncüsü: Peygamber (s.a.a)'in siyasi ve ictimai velayeti vardı. Yani, Allah'ın hükümlerinin mübelliği (ileticisi) ve mübeyyini (açıklayıcısı) ve müslümanların kadısı olmasının yanı sıra ayrıca müslümanların toplumunun yöneticisi ve idarecisi idi; müslümanların veliyy-i emri idi; İslam toplumunun yetki sahibi idi, “Peygamber (s.a.a) müminler üzerinde kendilerinden daha yetkili.” ve hakeza “Allah'a itaat edin; Resule ve emir sahible-rinize de itaat edin.” ayet-i kerimeleri, bu velayeti ifade etmektedirler, Elbette Peygamber-i Ekrem (s.a.a)'in bir dördüncü makamı da vardır ki, onu da sonra zidredeceğiz, Resul-i Ekrem (s.a.a), resemen halka hükümet ediyor ve siyasi yönden müslümanlar toplu-

---

44- Haşır/ 7.

45- Nisa/ 65.

munu yönetiyordu. **“Onların mallarından sadaka al, bununla onları temizlemiş, arındırılmış olursun”**⁴⁶ ayet-i kerimesinin hükmünce halktan vergi alıyor, İslam toplumunun mali ve ekonomik işlerini idare ediyordu.

Resul-i Ekrem (s.a.a)’in saydığımız üç makamdan bu sonuncusu hilafet bahsinin kökünü oluşturmaktadır.

Şunu hatırlatmak gerekir ki, “imamet” kelimesi, kendisinden din öğretileri alınan makam hususunda kullanıldığı yani “imam” denip “din öğretilerinin kendisinden alınması gereken kimse” kase edildiği gibi -ki Ehl-i Sünnet de bu açıdan Ebu Hanife, Şafi, Malik ve Ahmed’e “imam” diyorlar- sosyal ve siyasal liderlik hususunda da çok kullanılmıştır.

Resul-i Ekrem buyurmuştur ki:

*“Müslüman bir kişinin kalbi üç şey hakkında hiç bir zaman terdeüde kapılıp ihanet etmez: İşlerde Allah için ihlaslı olmak, müslümanların imamlarına (önderlerine) nasihat-ta bulunmak (onların hayrını istemek) ve müslümanların cemaatinden ayrılmamak.”*⁴⁷

Hz. Ali (a.s) da, Nehc’ül belağa’da sebt olununan bir mektubunda şöyle buyuruyor:

*“En büyük hiyanet, ümmete edilen kiyanettir. En çirkin hile-de (toplumu yöneten) imamlara yapılan hiledir.”*⁴⁸

Çünkü bu hilenin neticesi, müslümanların zararına olmaktadır. Bir geminin kaptanı, o gemiyi doğru hidayet ediyorsa eğer, bir adam kalkıp kaptanı aldatır ve gemiyi tehlikeyle karşılaştırırsa, yalnızca kaptana hiyanet etmiş olmaz, belki gemideki insanların hepsine hiyanet etmiş olur.

Bu cümlede de “imam” kelimesi sosyal liderlik anlamında kullanılmıştır. İslam tarihinde, müslümanların (ve hatta pak imamlarımızın da) kendi asırlarının halifelerine “imam” kelimesiyle hitab ettiklerine çokça rastlamaktayız. Ancak bu manada imam, bazen imam-ı adl dir, bazen de imam-ı cevır dir. Müslümanların da bunların ger birine karşı bir takım özel vazifeleri vardır.

Peygamber-i Ekrem (s.a.a) sünni ve şianın rivayet ettiği meşhur bi hadisinde şöyle buyuruyor:

*“En üstün cihad, zalim bir imamın (önderin) önünde hak bir sözü söylemektir.”*⁴⁹

Yine Peygamber-i Ekrem (s.a.a) buyuruyor ki:

---

⁴⁶- Tevbe/ 103.

⁴⁷- Kafi, c.1, s.403.

⁴⁸- Nehc’ül Belağa, Mektup: 26.

⁴⁹- Kafi, c.1, s.60.

“Üç şey dinin afeti sayılır (ve aynen bir bitki veya hayvanı mahveden bir afet gibi dini mahmeder): Zalim lider, cahil abid ve günahlardan çekinmeyen (takvasız) alim.”⁵⁰

Dahası, bizzat Kur’an-ı Kerim’de insanları cehennem ateşine çağıran önderler hakkında “iman” tabiri ateşine çağıran önderler hakkında “imam” tabiri kullanılmıştır.

“Onları ateşe çağıran imamlar (önderler) kıldık.”⁵¹

Elbette hiç şüphe yok ki, “imam” veya “eimme” (imamlar) kelimesi, daha çok adil salih önderler hakkında kullanılmaktadır. Şia örfünde de “imam” kenimesi söylenildiği zaman hak ve masum önderler- ki oniki kişidirler- kasd edilmektedir.

4. Tasarruf Velası

Tasarruf velası veya manevi vela, velayetin en yüksek mehalisidir. Velayetin diğer kısımlar, ya Ehl-i Beyt’in Resul-i Ekrem (s.a.a)’e yakınlıkları, artı, kendilerinin sahip oldukları taharet (temilik) ve kadaset (kutsallık) makamı ile ilgilidir; ya da onların ilmi veya içtimai salahiyetleriyle ilgilidir. Her iki hususta da “velayet” diye adlandırdığımız şey, teşri ve sözleşme sınırlarından öteye geçmemektedir. Ne var ki bu sözleşmenin temelinde onların ilmi veya içtimai salahiyetleri yatmaktadır. Ama tasarruf velayeti veya manevi velayet, bir nevi olağanüstü tekvini iktidar ve tasalluttur. Önc tasarruf velayetinin ne demek olduğunu ve buna inananların ne söylemek istediklerini bilmeliyiz.

Tekvini velayet nazariyesi, bir yandan yer yüzünde vücuda gelen insan adındaki şu harikulade mevcutta gizli olan istidatlar ve bilkuvve sahip olduğu kemalleri, diğer yandan da bu mevcudun Allah ile olan rebitası ile ilgilidir. Velayet-i tekvinien, insanın ubudiyet (kulluk) yolunu kat ederek, “kurb-ü ilahi” makamına ulaşması kast edilmektedir. Bir insan “kurb” makamına- kurbün yüksek merhaleleri kasd edilmekte- ulaşırsa, başlı başına bir hakikat ve gerçeklik olan “insani maneviyet” onda mütemerkiz olur. Böyle bir maneviyete sahip olduğu için de maneviyat kafilesinin baş emiri, zamirlere (kalblere) muzallat, amellere şahid ve zamanın hücceti olur. Yeryüzü hiçbir zaman böyle bir maneviyeti taşıyan bir velisiz, başka bir deyişle de insan-ı kamilsiz kalmamıştır, kalamaz.

Bu anlamda velayet, nübüvvet, hilafet, vesayet (vasilik) ve din hükümlerinde mercilik anlamında ki imametten başka bir şeydir. Nübüvvet, hilafet ve vela yetten başka bir şey oluşu hakikidir. Ama imametten başka bir şey oluşu itibaridir.

Nübüvvet, hilafet ve vesayetten başka oluşunun hakiki olmasından, nebi, vasi veya halife olan bir kimsenin “veli” olamayacağını kast etmiyoruz. Maksadımız, nübüvvet, vesayet ve hilafetin velayetten başka bir hakikat olduğudur. Yoksa büyük pegamberler, özellikle de onların sonuncusu, “velayet-i kulliye-i ilahiye” ya sahiptiler.

---

⁵⁰- Cami’us Sağir, c.1, s.4.

⁵¹- Kasas/ 41.

İmametten başka oluşunun itibari olduğundan da maksadımız, bu ikisinin gerçekte bir makam olup bir bakıma “imamet” bir bakıma da “velayet” diye adlandırıldığıdır. “İmamet” kelimesi, İslami tabirlerin bir çoğunda söz konusu manevi velayet anlamında kullanılmıştır. İmametın çok geniş bir anlamı vardır. İmamet, yani önderlik. Dinin kükümleri konusunda baş vurulacak olan bir kimse, önder (imam) olduğu gibi bir siyasi-sosyal lider de önderdir; bir batın (ruh ve nefis) mürebbisi, bir manevi rehber de önderdir.

Şia inacında velayet meselesi üç yönden söz konusudur ve her üç yönde de imamet kelimesi kullanılmıştır.

Birincisi: Siyasi yönden. Yani Peygameber (s.a.a)’in yerinde oturmaya, müslümanların siyasi ve sosyal liderliğini üstlenmeye hak hazanan, bu makama herkesten daha layık olan kimse kimmiş ve Peygamber (s.a.a)’den sonra kim müslümanların lideri olmalıymış? Bu konuda Şia Peygamber (s.a.a)’in, Allah tarafından Hz. Ali (a.s)’ı bu makama tayin ettiğine inanmaktadır. Meselenin bu yönü, hal-ı hazırda ameli eseri olmayam tarihi ve itikadi bir meseledir.

İkincisi: Peygamber (s.a.a)’den sora dinin hükümlerini açıklayacak olanlar kimlerdir? Bunlar, ilimlerini hangi yoldan elde etmişler? Hükümleri açıklamada masumlar mı, değil mi? Bilindiği gibi bu konuda da Şia, masum imamların imametine kaildir. Bu yön, hem itikadi açıdan hem de ameli açıdan söz konusudur.

Üçüncüsü: Manevi ve batını yönden, Şia’ya göre bütün zamanlarda evren ve insan üzerinde gaybi nüfuzu olan, ruhlara, nefslere ve kalblere nezaret eden evren ve insan üzerinde bir nevi takvini tasallutu olan bir insan-ı kamil vardır daima. Bu itibarla da ona “hüccet” denilmektedir. Bazılarının da dediği gibi **“Peygamber (s.a.a) mü’minlere kendilerinden daha evladır.”**⁵² ayet-i kerimesinin bu tür velayete de şamil olduğu hiç te uzak bir ihtimal değildir.

Tasarruf velayeti veya tekvini velayetten maksatı, bazı cahillerin zannettiği gibi Allah tarafından yer ve göğü o yönetiyor, o yaratıyor, orızk veriyor, o diriltiyor ve o öldürüyor denilecek şekilde bir insanın evrenin yöneticiliği ve müdebbirliği makamına ulaşması değildir.

Gerçi Allah u Teale, alemi sebepler ve müsebbepler nizamı üzere yaratmıştır ve Kur’an dilinde “Melaike” diye adlandırılan mevcutlar, Allah’ın izniyle işleri tedbir etmekte⁵³ ve işlerin bçlümünü yapmaktalar⁵⁴ ki bunun, Kur’an-ı Kerim’de buyurulduğu gibi, Allah’ın mülk ve yaratmada şeriki olmaması ve hiçbir varlığın, yardımcı ve destekçi anlamında Allah’ın velisi ve hatta araç ve aleti sayılmamasıyla⁵⁵ hiçbir çelişkisi yoktur ama bütün bunlarla birlikte yaratığın Yaratana nisbeti, mutlak yaratılmışlık ve muhataçlıktan, daha açıkçası hiçlikten başka bir şey değildir. Kur’an-ı Kerim, Allah Teala’yı gına

---

52- Ahzab/ 6.

53- Naziat/ 5.

54- Zariyat/ 4.

55- İsra/ 111.

ve ihtiyaçsızlığın en yüksek mertebesinde tanıttığı ve örneğin **“Allah, ölümleri vaktında canları alır..”**⁵⁶ buyurduğu halde, **“De ki : Size vekil kılınan ölüm meleği, sizin hayatınıza son verecek...”**⁵⁷ ve **“Melekler, kendilerine zulmedenler olarak onların canlarını aldıklarında...”**⁵⁸ de buyuruyor Kur’an-ı Kerim, **“Allah, her şeyi gözetleyip- koruyandır.”**⁵⁹ buyurduğu halde, **“O, size koruyucular gönderir. Sonunda sizden birinize ölüm gelip çıktığı zaman, elçilerimiz onun hayatına son verirler.”**⁶⁰ de buyuruyor.

Bu ayet-i kerimede hem koruyucu, hem de can alıcı olan bazı elçiler (melekler) den söz edilmektedir.

Bütün bunlardan anlaşılıyor ki, tevhid akidesi açısından Allah’ın emirleri ve iradesinin uygulayıcıları olarak bir takım vasıtaların varlığına inanmanın, Allah’ın izniyle ve Allah’ın iradesiyle işlerin tedbirini Allah’tan başkasına nisbet etmenin hiç bir sakıncası yoktur.

Fakat bununla birlikte evvela İslami edep, yaratma, rızıklandırma, diriltme ve öldürme gibi şeyleri Allah’tan başkasına nisbet etmememizi gerektirmektedir. Çünkü Kur’an-ı Kerim’in bütün çabası, sebepler ve müdebbirine- ki vasıtalar da onun yarattığı, emirlerinin mücrisi ve hikmetinin mazharıdır- yönelmemiz yönündedir.

Sayıyen, Allah Teala vasıtalar bakımında alemleri özel bir nizam üzere yaratmıştır. İnsan, hiçbir zaman kamilleşme yolundaki seyr ve sülukü neticesinde feyz vasıtalarından herhangi birinin yerini alamaz. Bilakis, kendisi de feyzi o vasıtalarından alır. Yani, melek ona vayh getirir; melek onu korumakla görevlendirilir ve melek onun ruhunu kabzeder. Aynı zamanda o insanın, Allah’a yakınlık bakımından o melekten daha üstün olup daha geniş bir vücuda sahip olması da pakala mümdündür.

Bir de şu var: Biz, kamil veya nisbeten kamil bir insanın tasarruf velayeti veya tekvini velayetinin sınırlarını dakik bir şekilde belirleyemeyiz. Yani elimizde olan Kur’ani ve ilmi delillerin tümü, üstü kapa bir şekilde insanın iradesi aleme hakim olacak bir makama ulaşabileceğini isbat etmektedir. Ama ne derecede? Bunun bir sınırı var mı, yok mu? Bu bizlerin haddini aşan bir meseledir.

Üçüncü olarak da şunu hatırlatmalıyız ki, tasarruf velayeti, ancak nefsanî isteklerden tamamiyle temizlenmiş olan bir kulun ulaşabileceği bir makamdır. Bu, bir keyfi ve herhangi bir insanın heva ve hevesine uyacak bir kudret değildir. Esasen, henüz heva ve hevesler ve kendi başına buyruk isteklerin esaretinde olan bir insan, böyle kerametlerden mahrumdur. Bu derecede temiz bir insanın iradesi (bir işi yapmaya karar vermesi) kesinlikle bizlerde irade uyandıran (bir işi yapmaya karar vermemize sebep olan) mukaddimelerden kaynaklanmaktadır. Ancak içden bir tahrik ve gaybi bir işaret, onda irade uyandı-

---

56- Zümer/ 42.

57- Secde/ 11.

58- Nahl/ 28.

59- Hud/ 57.

60- En’am/ 61.

rabilir. Ama, acaba bu tahrik ve işaret ne şekilde olmakta ve hakikati nedir? Bunu bizler bilmiyoruz. Onun içindir ki böyle insanlar, “bazen en yüksek yerde otururlar, bazen e ayaklarının önünü bile görmezler.”

Ama Kur’andaki **“De ki: Kendim için ne bir yarar, ne de bir zarara malik değilim...”**⁶¹ ayet-i kerimesine gelince... Açıktır ki, “Bütün yarar ve zararların asıl maliki Allah’tır, benim de kendi yarar ve zararına malik olmam Allah’tandır, kendimden değildir” demek istenmektedir. Yoksa nasıl olur da diğer insanlar, bir yerlere kadar kendi yarar ve zararlarına maliktirler de Peygambir (s.a.a) mi malik değildir?! Peygamber (s.a.a) diğer insanlardan da aşağıdır mıyani?!

Tekvini velayet bahsinin mukaddimesinde bu üç konuyu hatırlatmamız gerekiyordu.

Bu konu hakkında pek fazla bahsedilmiş olmadığından, bazılarının da dizden bu meseleyi söz konusu etmemizi istediğinden dolayı bu konuyu biraz daha geniş olarak ele almak istiyoruz.

Bu anlamdaki velayeti kabüllemenin biraz zor olduğunu kabul ediyorum. Böyle bir şeye inamak, biraz zor. Özellikle de bizim entelektüel sınıfımız, bu gibi meselelerin gündeme getirilmesinden hayli rahtsız oluyorlar. Zorluğundan dolayı meseleyi kabül edemediklerini bazen: “Bugün müslümanların acil olarak muhtaç oldukları onca meseleleri bırakıp da “Peygamber (s.a.a) ve imamın tekvini velayeti var mı, yok mu? gibi meseleleri gündeme getirmenin ne lüzumu var? “diye dile getirmekteler. Bazıları da, inkar ve eleştirilerini, dinî kalıplara sokarak ifade ediyorlar. Bu gülüvdür, diyorlar. İnsanı, insanlıktan üstün bir makama, yarı ilahlık makamına yükseltmektir. Allah’ın işini Allah’tan başkasına nisbet etmektir. Dolayısıyla da şirk ve İslam’ın birinci ve temel ilkesi olan “tahvid” ile bağdaşmamaktadır.

Anca, gerçek şu ki, biz bir şeyi kendi yanımızdan kabül de, red de edemeyiz. Herhangi bir görüşün şirk veya tehvidi oluşu, bizim istek ve arzumuza tabi değildir. İstedığımız şeye şirk, istediğimiz şeye de tehvid adını veremeyiz. Tehvid ve şirkin çok dakik kur’anı ve burhani ölçüleri vardır. Şirk ve tahvid ile ilgili meselelerde İslam öğretileri, normal insanların düşüncesinin üstünde bir yücelik ve azamete sahiptir. Kimi meselelerin, kimi-sine nazaran daha acil ve zaruri olduğu doğru bir söz ve bir ilkedir, Ama zaruri olmanın ölçüsü, sadece bir meselenin herhangi bir zamanda daha çok gündemde olması ve kişinin ona daha çok ihtiyde duymasından ibaret değildir. Daima ihtiyaçlara uygun olarak ihtiyaç duyulduğunu zannederek yanılmışızdır. Kur’an-ı Kerim’in, öğretilerini sunarken bir mesele üzerinde ne kadar durmuş olması, başlı başına bütün zamanlarda istifade edilmesi gereken bir ölçüdür. Tekvini velayet meselesi, insan ve insanın kabiliyetleriyle ilgili meselelerden biridir. Kur’an, insan ve insanın kabiliyetleri ile yaratılışının anormal yönü üzerinde önemle durmaktadır. Biz, bu meseleyi detaylı olarak “Kur’an ve İnsan” adlı kitabımızda ele alacağız. Burada ise, bazıları bunun, bir “kalender” (derviş) sözü olduğunu sanmasınlar diye konuya kısaca değinmekle yetiniğ Kur’ani kavramları göz önünde bulundurarak bu düşüncenin temel taşlarını aydınlatmaya çalışacağız.

61- A’raf/ 188.

Bızlerin düşüncesine ağır gelen bu gibi meselelerde inkar etme yerine kendimizi yalanlarsak daha isabetli oluruz, kanaatindeyim.

Hiç şüphe yok ki, dördüncü anlamda “velayet” meselesi, irfani meselerden biridir. Fakat mesele, ifani bir mesele olduğu için reddedilmelidir diye bir şey yoktur. Bu mesele, aynı zamanda Şia açısından İslami bir meseledir de, Şia bir mezhep, irfan ise bir tarikattır. Bu mezheb ile o tarikat (ona maledilen hurafelere göz yumarak) bu noktada bir araya gelmişlerdir. bu meseleyi, illa da biri düğerinden almıştır demek gerekiyorsa, asla şüphe götürmeyecek kesin tarihi deliller hükmünce irfan, Şia’dan iktibas etmiştir, demeliyiz. Her durum da bizim burada maksadımız, kısa bir şekilde bu düşüncenin temel ve köklerini beyan etmektir.

Bu konuda, üzerinde durulması gereken en önemli mesele, “kurb” ve “takarrüb ile’llah” (Allah’a yakınlaşma) meselesidir. Bildiğimiz gibi İslam’da, hatta bütün semavi dinlerde yapılması emredilen işlerin ruhunu “hurb” niyeti oluşturmakta ve bu işleri yapmaktan alınması gereken nihai sonuç, Allah’a yakınlaşmaktır. Onun için konuya, “kurb” ün mana ve mefhumunu açıklamakla başlıyoruz.

Allah’a Yakınlaşma Ne Demektir?

Sosyal hayatta kullandığımız itibari (sözleşmeli) ve sosyal kavramlarla me’nus oluşumuz, çoğu zaman birtakım yanlışlıklara yol açmakta ve İslam öğretilerinde geçen bazı lafızları hakiki manalarından sıyrıp onlara i’tibari ve sözleşmeli bir anlam vermemize sebep olmaktadır.

Bizler, sosyal kavramların dışında “kurb” ve “yakınlık” kelimesini kullandığımız zaman onun hakiki manasını kasdetmekteyiz. Örneğin “O değin yakınında bir çeşme vardır. “veya” Ben, o dağın yakınına kadar gittim” dediğimiz zaman gerçek yakınlığı kasdetmekteyiz. Yani, dağla aramızdaki fasılayı göz önünde bulundurarak bu sözü söylemekte ve “kurb” (yakınlık) kelimesiyle sözleşmeli değil, hakiki bir şey olan bu fasılanın azalmış olduğunu ifade etmek istemekteyiz. Ama “Falan adam, falan sosyal makamın yakın dostudur. “veya” Falan adam, falan makama yaptığı hizmeti sebebiyle ona yakınlaşmıştır.” dediğimiz zaman neyi kasdediyoruz acaba? Onların arasındaki fasıla azaldı, demek mi istiyoruz? Mesela, önce bu adam o makamın beş yüz metreliğindeydi de şimdi onun yüz metreliğinde mi? Elbette ki öyle değildir. Eğer öyle olsaydı, o zaman her kesin kapıkulu hizmetçisi, diğer harkesten daha çok ona yakın olmalıydı. Bu gibi cümlelerden şu kasdedilmektedir: Hizmet eden şahıs, etiği hizmetle hizmet ettiği şahısı ruhi yönden etkilemiş ve onu kendisinden razı etmiştir; oysaki daha önce razı değildi; veya razı idiye de şimdi daha çok razı etmiştir. Dolayısıyla da hizmet edilen şahıs, bundan böyle hizmet eden kimseye daha çok önem verecek, daha çok ilgi gösterecektir.

Demek ki “kurb” kelimesi, burada hakiki anlamında değil, mecazi anlamında kullanılmıştır. Yani, gerçekten bu adamın fiziksel vücudu, o adamın fiziksel vücudunun yakınında yer almış değildir. Sadece hizmet edilen şahıs tarafından hizmet eden kimseye, birtakım eserleri de olan bir ruhi rabıta kurulmuştur. Bu ruhi rabıtanın da mecaz ve teşbih yolu “kurb” yakınlı diye tabir edilmiştir.

Şimdi bakalım Hak Teala'ya takarrub etmek, yaklaşmak ne demektir? Hakiki yakınlık mı kastediliyor , yoksa mecazi yakınlık mı? Acaba kullar gerçekten de itaat, tbadet, gidişat ve ihlas ile Allah'a doğru yükseliyorlar? Onalaşıyorlar, aralarındaki fasıla azalıyor, öyle ki artık fasıla ortadan kalkıyor ve Kur'an'ın tabiriyle "lika-ı Rab" gerçekleşiyor ve Rablerine kavuşuyorlar mı? Yoksa bütün bunlar, bir takım mecazi tabirler mi? Allah'a yakınlaşmak ne demektir? Allah hakkında yakınlık- uzaklık söz konusu olamayacağına göre Allah'a yakınlık, aynen bir sosyal mevki sahibine yakın olmak gibidir. Yani Allah, kendi kulundan razı oluyor ve neticede tütuf ve inayeti fazlalaşiyor.

Elbette burada bir başka soruyla karşılaşıyoruz. Şöyle ki: Allah'ın razı olması ne demektir? Allah, mahall-i havadis değildir ki öne bir kimseden razı olmasın da daha sonra razı olsun! Veya önce razı olsun da sonra daha çok razı olsun! Bu soruya şöyle cevap veriyorlar: Allah'ın "razı olması" ve "razı olmaması" da mecazi bir tabirdir. Maksat, Hak teala'nın, kendisine itaat ve kulluk edildiği taktirde tecelli eden rahmet ve inayetidir, başka bir şey değil.

O rahmetler ve inayetler nedir, acaba? Burada mantıklar değişmektedir. Bazıları, maddi rahmetler ve inayetler var olduğu gibi manevi rahmetler ve inayetlerin de varlığını kabul etmektedirler. Manevi rahmet ise, bağ, bahçe, ve huriler ve saraylar demektir. Ama bazileri, manevi rahmetin varlığını itiraf etmekten bile imtina etmekte ve Allah'ın bütün inayetleri ile insanın O'nun indindeki bütün makamlarını bağ bahçe, elme, armut, huriler ve saraylardan ibaret bilmekteler, Bunların sözlerine gör, evliyanın Zat-i Ehadiyyet'e (Allah'a) daha çok mukarreb (yakın) olmalar, diğer insanlardan daha çok hurileri, sarayları, elma ve armutları, bağ, ve baotanları olması demektir. Yoksa, ne Allah'ın kuluna olan nisbeti değişmiş (nitekim hakiki kurb taraftarları da bunu kabul etmektedirler), ne de kulun Allah'a olan nisbeti fark etmiştir. Yani bunlara göre hakiki yakınlık ve uzaklık bakımından insanlık aleminin birinci şahsı olan Resul-i Ekerm ile Firavun ve Ebu Cehl gibi alemin en şekavetli kişileri arasında hiçbir fark yoktur.

Aslında bu yanlışlık, Allah ve insan hakkında, özellikle de insan hakkında bir çeşit maddi tarz-ı tefekkürü sahip olmaktan kaynaklanmıştır. İnsan ve insanın ruhunu bir miktar su ve balçıktan ibaret bilen, **"one bir biçim verip ruhumdan üfürdüğüm zaman..."**⁶² ilkesini itiraf etmek istemeyen ve bu tabire de mecazi bir anlam yükleyen bir kimsenin, Hak Teala hakkında "hakiki kurb"u inkar etmekten başka bir çaresi yoktur.

Ama niçin insanı böyle hakir ve alçak farzedelim ki, sonra da her şeyi te'vil ve tevcih etmeye mecbur olalım?! Allah, mutlak ve sınırsız kemaldır. Öte yandan da (ilim, kudret, hayat (dirilik), irade, rahmet vb. gibi) her gerçek kemal, asil bir hakikat olan "hakikat-i vücud" a dönmektedir.

Varlıklar, yaratılışın aslında ne kadar daha kamil bir varlığa, yani daha kuvvetli ve şiddetli bir varlığa sahiğ olsalar, vücud-i mahz ve kemal-i sırf olan Zat-ı İlahi'ye bir o kadar daha yakındırlar. Buna binaen melekler Allah'a, cansızlar ve bitkilerden daha yakındırlar. Aynı sebeple meleklerin de bazısı, bazısından Allah'a daha mukarreb, daha yakındır. ba-

---

⁶² Hicr/ 29.

zısı hakim ve muta' (itaat edilen), bazısı da mahkum ve muti' (itaat eden) dir. Elbette yakınlık ve uzaklık mertebelerinin bu değişikliği, yaratılışın aslı ile, ıstılahla konuşacak olursak da, "kavs-ı nüzul" ile ilgilidir.

Varlıklar, özellikle de insan, **"Hiç şüphesiz bizler Allah'ın (yaratıkları)ız ve şüphe yok ki O'na dönücüleriz."**⁶³ hükmünce Allah'a doğru dönmekteler. İnsan, sahip olduğu varlık mertebesi gereğince bu dönüşü, ihtiyari itaat ve amel ile, vazifeyi ifa ile ve kendi seçimiyle yapmalıdır. İnsan, Allah'a itaat yolunu katetmekle gerçekten de Allah'a yakınlık mertebe ve derecelerini katetmektedir. Yani hayvan merhalesinden meleklerin makamından da daha üstün bir merhaleye kadar ilerler. Bu yükseliş ve yüceliş, bir teşrifatı ve idari, bir sözleşmeli ve itibari olay değildir. Bir idarenin normal personelliğinden bakanlık makamına kadar, veyabir partinin normal üyeliğinden parti başkanlığına kadar yükselmek gibisinden bir yükselme değildir bu. Vücut (varlık) basamaklarından yukarıya doğru çıkmaktır, varlığın şiddetlenmesi, kuvvetlenmesi ve kemale erişmesidir ki bu da ilim, kudret, hayat (dirilik) ve meşiiyetin çoğalması ve kamilleşmesi ve nüfuz ve tasarruf alanının genişlemesiyle eşittir. Allah'a takarrub, yani gerçekten varlık mertebe ve merhalelerini katedip varlığın bitimsiz merkezine yaklaşmak demektir.

Buna binaen insanın, itaat ve ubudiyet (kulluk) yolunu katedip de melek makamına yetişmemesi, vey melekten de yukarı çıkmaması en azından melek had dinde varlık kemallerini elde etmemesi kabil değildir. Kur'an, insan makamının me kadar yüce olduğunu anlatmak için şöyle buyuruyor:

"Meleklerle: "Adem'e secde edin." dedik. İblis'ten başka hepsi secde etti. Oise dayattı ve kibirlendi. Çünkü o, kafirlerden idi".⁶⁴

Doğrusu insan makamını inkar eden kim olursa olsun İblis'tir, demeliyiz.

Hayat-ı Zahir ve Hayat-ı Mana

İnsanın, zahiri ve hayvani hayatının batınında bir manevi hayatı da vardır. İstidadı bütün insanlarda olan manevi hayat, rüşd ve kemal bakımından insanın amelleri ve hedeflerinden kaynaklanır. İnsanın kemal ve saadeti, aynı şekilde de sukut (çöküş) ve şekaveti (mutsuzluğu), manevi hayatına bağlıdır. Manevi hayat da insanın amel, niyet ve hedeflerine ve amel bineği ile hangi istikamet ve hedefe doğru ilerlemesine bağlıdır.

Bizler, genellikle İslam'ın emirlerine ferdi hayat veya sosyal dünyevi hayat açısından bakmaktayız. Halbuki İslam'ın emirleri, bütün yönlerde hayat felsefeleriyle doludur. İslam, hiçbir zaman hayat sorunlarını açısından bu dünyanın hayatından kopmuş bir manevü ayat anlamızdır. Ruh bedenden ayrıldığı zaman, artık bu dünyaya ait olmadığı ve kadere öteki dünyada belirleneceği gibi, hayattan kopmuş bir maneviyat da bu dünyaya ait değildir ve böyle bir maneviyatin hiç bir faydası yoktur.

---

⁶³- Bakara/ 156.

⁶⁴- Bakara/ 34.

Bununla birlikte İslam emilerinin felsefesinin, hayat meselelerinde özetlendiği zannedilmemelidir. Bu emirleri yerine getirmek, aynı zamanda ubudiyet, “kurb” ve vücudun (varlığın) kamilleşmesi yolunu katetmek için bir vesiledir. İnsanın cisim, madde, ferdi ve içtimai hayatın ötesinde olup bir takım manevi makamlardan kaynaklanan bir batini kamilleşme seyri (hareketi) vardır. İnsan, ubudiyeti ve ihlasıyla fiilen o makamlara doğru seyretmektedir. Bu dünyaya da olmasa, öteki dünyada perdeler kalktığı zaman katettiği makamları (yani, kurb dercelerini ve sonuç olarak eriştiği velayet makamını) müşahade edecektir.

Nübüvvet ve Velayet

Büyük ustamız Allama Tabatabai (sayesi başımızdan eksik olmasın) şöyle buyuruyor:

“Bir kısmı da sosyal kurallar olan dinin hüküm ve kanunları, görünüşte bir takım sosyal düşüncelerden ibarettir. Onların uhrevi saadet ve şakavet ile, başit dini tabirle de cennet nimetleri ve cehennem azaplarıyla ilintisi, o kanun ve kurallarla amel etme veya onları terketme vasıtasıyla insanda vücuda gelen ve his perdesinin arkasında biriken gerçeklerle ilgilidir, ki bunlar insana, ahiret hayatına intikal edip gaflet perdesi ve “benlik” hicabı yırtıldıktan sonra mekşuf olacaktır. Demek ki insanın,, din kanunların riayet ederek sürdürdüğü sosyal hayat sargısının altında diri ve hayati bir gerçek vardır ki, uhrevi nimetler ve daimi mutuluklar, ondan kaynaklanmaktadır veya bir başka bir ifadeyle de onun mazharlarıdır. İşte bu hakikat ve gerçek “velayet” diye adlandırılmaktadır. “Nübüvvet”, Allah’ın hayatla ilgili hüküm ve kanunları elde edip halka ileten bir gerçektir. “velayet” ise “nübüvvet”in gerektirdikleri ilahi kanunlarla amel etme sonucu insanda vücuda gelen bir gerçektir.

İmam: Velayetin Hamili

Büyük üstadımız Allama Tabatabai hazretleri, velayetin sübutu, onun hamili (imam) ve insanlık dünyasının hiçbir zaman velayeti yüklenen bir insandan (insan-i kamil) boş olmadığı ve olamayacağı hakkında şöyle buyuruyor:

“Velayet yolunun sübut ve tahakkukunda-ki insan, kendi batini kemal mertebelerini o yolda katederek “kurb-i ilahi” durağına ulaşabilmektedir- hiçbir şüphe yoktur. :ünkü dinin zahirlerini batini bir gerçeksiz düşünmek mümkün değildir. İnsan için dinin zahirlerini (ameli, ahlaki ve içtimai kurallarını) hazırlayan yaratılış nizamı, dinin zahirleri için ruh mesabesinden olan bu batini gerçeği de, hiç çare yok, hazırlayacaktır. Öte yandan insanlık dünyasında nübüvvetin (şeriatler ve hükümler) sübut ve devamına delalet eden ve din kanunları müessesesini ayakta tutan delil, bizzat velayet müessesesini de sübut, devam ve bilfiilliliğine delalet etmektedir. Nasıl olur ki, Tehvid mertebeleri ve din hükümlerinden birinin bilfiil bir diri emri olmuş olsun, ama onun ifade ettiği batini gerçek mevcut olmasın veya insanlık aleminin o mertebeye ilişkisi kesilmiş olsun?! Böyle bir şeyi düşünmek mümkün mü? “Kurb” derecelerinin hamili ve velayet ehli kafilesinin emiri olup insanlı-

ğın bu gerçek ile rabıtasını koruyan kimseye, Kur'an dilinde "imam" denilmektedir.⁶⁵ İmam, Hak (Subhanehu) tarafından velayet yolunu yürütmek ve manevi hidayeti üstlenmek için seçilen kimse demektir. Kulların kalbine yansıyan velayet, onun (imanın) yanındaki nur merkezinden saçan ışınlar ve nur çizgileridir. Kullara ulaşan dağınık feyzler (bağışlar) de, onun nezdindeki engin denize muttasıl olan arklardır."⁶⁶

Usl-u Kafi'de "İmamlar Allah'ın Nurudur Babı"nda Ebu Halid-i Kabuli'den rivayet edilen bu hadiste Ebu Helid-i Kabuli, İmam Bakır (a.s)'a "**O halde Allah'a Resulüne ve indirdiğimiz nura iman edin**"⁶⁷ ayeti hakkında soruyor. İmam, ayetin manasını açıklarken şöyle buyuruyor:

*"Ey Ebu Halid, Allah'a andolsun, imanın (manevi nüfuz ve sultanı altında olan) mü'minlerin kalplarındaki nuru, gündüzler parıl parıl parıldayan güneşin nurundan daha aydınlıktır."*⁶⁸

Diyeceğimiz o ki, dini emirlerin hedef ve maksadını, zahir ve batınını, sadece (sosyal) hayat açısından olan eser ve faydalarından ibaret bilmek, bu amellerin sahih olarak yapılmasının direkt neticesi olan "kurb-u ilahi" yi, dünyadaki zer ve zor sahiplerine yaklaşmak gibisinden ve insanın gerçek hayatı olan manevi hayatında etkin bir rolü olmayan, onu vücut (varlık) basamaklarından yukarıya doğru çıkaramayan itibari ve mecazi bir şey olarak telakki etmek büyük bir hatadır. Kurb derecelerini gerçekten katedip onun en yüksek derecelerine ulaşan, yani, gerçekten "varlık merkezi"ne yaklaşan kişiler, tabiatıyla onun meziyetlerinden de faydalanmaktadırlar. İnsanlık alemine ihataları olan, insanların ruh ve kalplerini sultanı altına alan ve onların amellerine "şehid" (şahid) olanlar da bunlardır. Kendisi için mukadder olan kemal yolunda bir adım ilerleyen ve kendi kemal merhalelerinden birini kateden her mevcut, aslında Hakk'a yaklaşma yolunu katetmektedir. İnsan da alemdeki mevcudattan biridir. Kamal yolu ise sadece bugün ıstılahta "medeniyet" denilen şeyde- yani dünya hayatının iyileşmesinde etkili olan bir takım ilim ve teknolojiler ile iyi bir sosyal yaşantının gerektirdiği bir takım adab ve kurallarda- ilerleme kaydetmesi değildir. İnsanı bu düzeyde kabul edersek, bu böyle olur. Ancak insanın bir başka yön ve boyutu da vardır ki, onu sadece tahzib-i nefis (nefsi ayıklamak, temizlemek) ve son hedef, yani Zat-ı Akdesi Ehadiyyet (Allah) ile tanışmakla elde edilebilir.

Ubudiyetten Rububiyete Kadar

Çirkin bir tabirdir Ubudiyetten rububiyete kadar da ne demek ?!! Bir kulun, kulluk sınırını aşip ilahlık sınırına ayak basması mümkün mü?! "Eyne't-turab ve Rabb'ul- erbab?" Toprak (tan yaratılan şu zaif insan) nerede, kainatır Rabbi (olan aziz ve kavi Allah) nerede?! "Mahmud Şebüsteri'nin ifadesiyle:

⁶⁵- Bu mesele el- Mizan'da "Hani Rabbi, İbrahim'i bir takım kelimelerle denemeden geçirmiş, o da onları tam olarak yerine getirmişti de (Rabbi): "Seni insanlara imam kılacağım" demişti." (Bakara/ 124) ayetinin tefsirinde çok güzel bir şekilde beyan edilmiştir.

⁶⁶- Yıllık "Mekteb-i Teşeyyü" neşriyesi, sayı: 2.

⁶⁷- Teğabun/ 8.

⁶⁸- Usul-u Kafi, c.1, s.196.

Yüzü karalık⁶⁹ her iki alemde de hiç bir zaman “Mümkün’ül vücud” dan ayrılmadı, ve’llahu a’lem

Bütün bunlar doğrudur ama, bizim “rububiyet”ten maksadımız, ilahlık değil, geniş bir manada rablıktır. Bu anlamda her güç sahibi, nüfuz ve tasarrufu altında olan şeylerin rabbi (sahibi) dir. Hz. Abdulmuttalîğ de, Kabe’yi tahrip etmek için gelen Ebrehe’ye: “*Ben ancak develerin rabbi (sahibi)yim, Kabe’nin de bir rabbi (sahibi) vardır; O onu korur.*”⁷⁰ demişti.

Biz, yukarıdaki tabiri, “Misbah’uş- Şeriat’e ta mevcut olan meşhur bir hadisten iktibas ettik. O hadiste buyurulmaktadır.

“Allah’a kulluk (ederek O’na takarrub etme ve yaklaşma yolunu katetmek), neticesi rablık (yani kudret ve güçlülük) olan bir mücevherdir”.

İnsan, daima kendine ve evrene musallat olabilmek için bir yol bulmaya çalışmış ve çalışmaktadır. Ama acaba bu hedefi için hangi yolları seçmiş ve bu yolda muvaffak olmuş mu, olmamış mı; bunlar, şimdilik bonumuzun dışında kalmaktadır. Ancak bu yolların içerisinde bir yol var ki, çok acayib bir durum arz etmektedir. Şöyle ki, insan sadece böyle bir hedefi olmadığı, yani hedefi, kudret elde etmek ve evrene musallat olmak değil, tam tersine “tezellül”, “huzu”, “fena” ve “kendinden geçmek” olduğu taktirde bu yoldan istifade edilebilir. Bu acayib yol ubudiyet (kulluk) yoludur.

seni taniyan kimse canı ne edecek?

Çoluk-çocuğu, soyu sopy ne edecek?

Deli eder, her iki dünyasını verirsin

Senin delin her iki dünyayı ne edecek?

Merhaleler ve Menziller

Rububiyet ve velayetin, başka bir ifadeyle de ubudiyet, ihlas ve gerçek bir ibadet sonucu insana nasib olan kemal ve kudretin birkaç menzil ve merhalesi vardır.

İlk merhalesi, ilham vericiliği ve insanın, kendi nefesine musallat olmasını sağlayıcılığıdır. Başka bir deyişle de, insanın amellerinin Allah yanında kabul olduğunun en az iki alameti vardır.

Birincisi: İnsan, kesin bir anlayışa sahip olur, aydınlanır ve (çevresi ve) kendini tanır. Kur’an-ı Kerim şöyle buyuruyor:

⁶⁹- Fakr-i Zatî, kendinden hiçbir şeye sahip olmamak. (Müt.)

⁷⁰- Sire-i İbn-i Hişam, c.1, s.50.

“Allah’tan korkup sakınırsanız, size doğruyu yanlıştan ayıran bir anlayış verir”⁷¹

Yine buyuruyor ki:

“Bizim uğrumuzda cihad edenlere, yollarımızı gösteririz, şüphesiz.”⁷²

İkincisi: İnsan , kendi nefesine ve nefsanî güçlerine galip olup onları kontrolü altına alır: nefsanî ve hayvani istekler karşısında iradesi güçlenir; kendi vücuduna egemen olur: vücud memleketini layıkıyla idare eder.

Kur’an-ı Kerim, namaz hakkında buyuruyor ki:

“Hiç şüphe yok, namaz (insanı) çirkin ve kötü işlerden vazgeçirir.”⁷³

Oruç hakkında ise şöyle buyuruyor:

“Ey iman edenler, sizden öncekilere yazıldığı gibi, oruç, size de yazıldı (farz kılındı) ki, takvalı olasınız (kötü işlerden kendinizi alkoyma, koruma gücüne sahip olalımz)”⁷⁴

Her ikisi hakkında da şöyle buyuruyor:

“Ey iman edenler, sabır (oruç) ve namaz ile yardım dileyin”⁷⁵

Ubudiyetin bu merhalesinde insan, gerçekleri açık seçik görme gücüne sahiğ olmasının yanında nefsanî istek ve eğilimlerini, emri altında tutar. Yani, ubudiyetin ilk eseri, “nefs-i emmare” (var gücüyle kötülüğü emreden nefis) üzerinde rububiyet ve velayet sağlamaktır.⁷⁶

İkinci merhalesi, dağınık düşüncelere, yani “tahayyül gücüne musallat olmak, onu velayeti altına almaktır. Bizim en ilginç güçlerimizden biri, “tahayyül gücü” müzdür. Bu güç sebebiyle zihnimiz, her an bir donudan diğeri bir konuya geçebilmektedir. Başka bir ifadeyle de zihnimizde anlamların çağrışımı ve hatıraların sıralanması, bu gücün yardımıyla olmaktadır. Ne var ki, bu güç, bizim emrimizde değildir. Bilakis biz, bu ilginç gücün emrindeyiz. Bu yüzden de her ne kadar istesekde dikkatimizi belli bir konu üzerinde toplayamamaktayız. Elimizde olmaksızın tahayyül gücü, bizi şu tarafa, bu tarafa çekiyor, Örneün, her ne kadar namazda” huzur-u kalb” imiz olmasını istiyorsak da, yani her ne kadar bu talabeyi (kalbi) namaz sınıfında hazır bulundurmaya çalışıyorsak da muvaffak

---

⁷¹- Enfal/ 29.

⁷²- Ankebut/ 79.

⁷³- Ankebut/ 45.

⁷⁴- Bakara/ 183.

⁷⁵- Bakara/ 153.

⁷⁶- “Güftar-ı Mah” adlı kitabımızda basılan “Takva” üzerine konuşmalarımızda (c.1, 2. Konuşma) nefsin heva ve hevesine musallat olması ile “gerçekleri açık-seçik görme” arasında nasıl bir ilintinin var olduğunu açıklıyoruz.

olamıyoruz. Bir zaman bakıyoruz ki namaz bitmiş ve bu talebe (kalp), bu müddetin tamamında gaip imiş!

Resul-i Ekrem'in (s.a.a) güzel bir benzetimi vardır, bu konuda. Kalbi (tahayyül gücünün emrinde olan kimselerin kalbini), çölde bir ağaca asılmış olan bir kuş tüyüne benzetiyor, ki rüzgâr her an onu bir tarafa çevirir.⁷⁷

Mevlevi de aşağıdaki şiirlerinde bu hadise işaret etmektedir:

Kalp, bir tüy gibidir, buyrdu Peygamber

Çölde rüzgara esir düşmüş bir tüy

Rüzgar, boşboşuna onu her tarafa sürükler

Yüzlerce değişiklikle kah sağa çevirir, kah sola

Başka bir hadiste de kalp

Kazanda kaynayan suya benzetilmiş

Her an bir görüşü, bir dileği oluyor kalbin

Kendişinden değil bu , başka bir yerden.

Mevlevi'nin, bu beyitlerde işaret ettiği diğer hadis de şu hadistir:

“İnsanoğlunun kalbi, kaynamakta olan bir kazandan daha çok alt-üst olmaktadır.”⁷⁸

Ama acaaba insan, cebri ve zorunlu olarak daima düşünceye (tahayyül gücüne) mahkum olmaya mahkum mudur? Acaba, bir serçe misali sürekli bir daldan başka bir dala uçan bu mermuz gücün, insanın vücuduna mutlak hakim olması kaçınılmaz mıdır? Yoksa, tahayyül gücü karşısındaki bu acz ve mahkumiyet, hamlık ve pişkin olmamaktan mı ileri gelmekte kamil ve velayet ehli insanlar ise bu güçlerine boyun eğdirebilmekteler.

İkincisi doğrudur. İnsanın vazifelerinden biri de, hayal gücünün havesbazlığına musallat olmaktır. Aksi taktirde bu şeytan sıfatlı güç, yükselme ve kurb yolunu kat etme fırsatı vermez insana; insanın bütün güç ve istidatlarını batıl ve zayeder.

Ne kadar güzel demiştir, Mevlevi:

Zarar ve kar düşüncesi ve yok olma korkusunun

Tekmesi altında her gün ezilmektedir can

---

⁷⁷- Nehc'ül Fesaha ve Cami'us Sağır, c.1, s.102.

⁷⁸- Müsned-i Ahme, c.6, s.4.

Ne safa bırakmış ana, ne lütuf

Ne de asumana doğru gidecek bir yol

Yine Melevi, “Gözlerim uyur ama, kalbim uyumaz.” şeklindeki hadis-i Nebevi’yi şöyle açıklamaktadır:

Gözlerim uyur, dedi Peygamber

Kalbim ama, uyumaz (gafil olmaz) alemlerin Rabbinden

Gözlerin açık senin, kalbin ama uyumuş

Gözlerim uyumuş benim, kalbim kapıyı aralamakta

Arkadaşın ben değilim gölgem benim

Temelim, düşünceden üstün benim

Düşünceleri aşmışım ya

Düşünceciiler grubundan çıkmışım ben

Düşünceye hakimim ben, mahkum değil

Çünkü benna (bina ustası) hakim olur binaya

Bütün insanlar düşüncenin emrindeler

Gönülleri yorfun bu yüzden,

Ben, çok yükseklerde uçan bir kuşum, düşünceyse sinek

Nasıl ulaşabilir bana bir sinek?!

Aşağılık sıfatlılardan bıktığım zaman

Kanat geren kuşlar gibi havalanıp uçarım.

Ubudiyyet yolunun salikleri, ikinci merhalede tahayyül güçlerine velayet ve rububiyet sağlayıp onu artık insanın ruh ve zamiri, fitri Allah!ı arama saikiyle yukarıları arzu ettiği zaman bu güç, kendi engellemeleri ile ona mani olmaz.

Hiz. Ali (a.s) ve Hiz. Zeyn’ül Abidin (a.s) gibi bir insanı demiyelim. Ali ki, namazda öyle bir meczub oluyor ki, ayağından oku çekip çıkarıyorlar, ama o kendine öyle bir dalmış ki, farkında olmuyor bile, Zeyn’ül- Abidin ki, ibadete daldığı bir sırada küçük çocuğu yüksek bir yerden düşüyor ve eli kırılıyor. Çocuğun ağlaması... Kadınların gürültüsü...

Evde bir hengamedir kopuyor. Sınıkçı geliyor ve çocuğun elini sarıyor. Hz. Zeyn'ül-Abidin (a.s) namazı bitirdikten sonra, yani bu gök yolculuğundan döndükten sonra gözü çocuğun eline ilişiyor. Şaşkınlıkla:” Ne oldu? Niçin çocuğun elini sarmışsınız? diye soruyor. Yani, o kadar ses- gürültü, bağırıp-çağırma İmam'ı o dalmışlıtan çıkaramamıştır.

Evet, bu gibi insanları demiyelim, Onların izcileri içerisinde de ömrümüzde öyle kişileri gördük ki, öyle bir huzur-u kalp, öyle bir dikkat ve teveccühle namaz kılıyorlardı ki o halde, kesin olarak söyleyebilirim, Allah'tan başka her şeyden gafil oluyorlardı. Bizim büyük ve kadri yüce üstadımız merhum Hacı Mirza Ali Ağa Şiraz-i İsfahani (Allah onun makamını yücltsin) bu tür insanlardandı.

Bu başarıyı elde etmek için temeli, Allah'a yönelme olan !ibadet”ten daha iyi bir yol yoktur. Murtaazar, başka yollara baş vurmaktalar. Hayatı önemsememek ve bedene zulmetmek yoluyla buna az bir ölçüde ulaşabiliyorlar. Ama İslam, onların baş vurduğu birtakım caiz olmayan işlere ihtiyaç duymaksızın “ibadet” yoluyla bu neticyi almaktadır. Kalbin Allah'a yönelmesi ve kainatın yaratıcısı, rabbi ve genel müdebbiri karşısında durulduğunun hatırlanılması, gönül ve zihnin bir nokta üzerinde toplanmasına yardımcı olmaktadır.

Onun dağınk zülfü, bizlerin toplanmasına sebep oldu.

Madem ki böyledir, daha da dağıtmak gerek.

Burada İslam öğretilerinin bereketiyle felsefeyi, eski Yunanlılar, İranlılar, Hindistanlılar ve diğerlerinin hiçbir zaman ulaştıramadıkları bir noktaya ulaştıran İslam filozoflarının şeyhi ve zamanın dahisi İbn-i Sina'nın bu husustaki bir sözünü nakletmeden edemiyecğiz.

Bu büyük insan, “El- İşarat” adlı eserinin 9. Nemet'inde (Bölüm) yalnızca ücret için yapılan ve fazla bir değeri olmayan avamcasına ibadeti açıkladıktan sonra marifetle yapılan ibadetleri ele alarak şöyle diyor:

“Marifet ehli açısından ibadet, insanın himmet (gayret)leri ile vehmiye ve hayaliye güçleri için bir riyazettir. Ki insan, bu rüyazet neticesinde onları Hak Teala'nın mahzerinde hazır bulunmaya ve tabiat ve madde alemiyle ilgili meselelerle ilgilenme yerine melekut alemiyle ilgili meseleler teveccüh etmeye alıştırır. Böylece bu güçler, ğnsanın “sırr-ı batını” ve “Allah'ı arama fıtratı” na teslim olurlar. Öyle ki in san, Hakk'ın cilvesine mazhar olmak istediği zaman artık bu güçler, ters yönde faaliyet etmezler ve insanın ulvi eğilimi ile sifli eğilimi arasında çekişme vucuda gelmez. Böylece “sırr-ı batın”, rahatlıkla “batın'dan nur alır, aydınlanır.”

Üçüncü merhale : Ruh, kendi kuvvet, kudret, rububiyet ve velayet merhalesinde bir merhaleye ulaşır ki, birçok şeylerde artık bedene ihtiyacı kamaz. Halbuki beden, yüzde yüz ruha muhtaçtır.

Ruh ve beden, birbirine muhtaçtırlar. Beden, ruh ile diridir; bedenin koruyucusu ruhtur; ruhun bedenle ilgilenmemesi, yöneticilik ilgisini kesmesi, bedenin bozulmasına sebep olur. Öte yandan da ruh, kendi faaliyetlerinde badeni hizmete almaya muhtaçtır, bedenini uzuvlarını kullanmaksızın hiçbir şey yapamamaktadır.

Ruhun bedene muhtaç olmaması, bazı faaliyetlerinde bedeni hizmet almaktan müstağni olması şeklinde olmaktadır. Bu ihtiyaçsızlık, bazen birkaç an, bazen birkaç defa, bazen de sürekli olarak görülür. “Hal’i beden”⁷⁹ diye meşhur olan şey, budur işte.

İşrak felsefesinin kurucusu sayılan ünlü filozof Söhreverdî: “Biz, demiş, “hal’i beden” edemeyen bir filozofa, filozof demeyiz.” Mir Damad da: “Biz, demiş, “hal’i beden”, kendisine meleke olmayan, yani istediği zaman bunu yapamayan bir filozofa, filozof demeyiz.

Araştırmacıların da dediği gibi “hal’i beden”, fazla bir kemal ve olgunluğa delalet etmez. Yani, henüz “misal” aleminden geçmeyip “gayb-i makul”a adım atmamış olan kimseler de bu merhaleye ulaşabilirler.

Dördüncü merhale: Bedenin, her yönden kişinin irade ve emri altına girmesidir. Öyle ki kişi, bizzat bedeniyle birtakım harikulade işler yapar. Bu konu, başlı başına geniş bir konudur.

İmam sadık (a.s) buyuruyor ki:

“Kişinin irade ve himmetinin güç yetirebildiği (gerçekten yapmaya gayret ettiği) bir işte beden güçsüzlük (acz) göstermez (o işin üstesinden gelir).”⁸⁰

Beşinci merhale: (ki en yüksek merhaledir) Doğanın bile insanın irade ve emri altına girmesi ve insana itaatkar olmasıdır. Nebi ve velilerin mu’cize ve kerametleri işte bu kategoridir.

“Mu’cize ve kerametler” meselesi, ayrıca üzerinde konuşulması gereken geniş bir konudur. Semavi dinlerden birini kabullenmek mucizevi ve olağan üstü işleri de kabullenmek demektir. Örneğin, bir müslüman, müslüman olup, Kur’an’a iman edip, inanıp da mu’cize ve olağanüstü işleri inkar edemez. İslam felsefesi açısından mu’cize sorun çözümlenmiş bir sorundur. Bu meselenin incelenmesi, birçok mukaddimelerin bilinmesini gerektirmektedir. Biz burada “tasarruf velayeti” bahsi açısından bu konu üzerinde konuştuğumuz için tabiatıyla muhatabımız, Kur’an’a iman ve inançları olan ve mu’cizelerin vukuunu itiraf eden kimselerdir ve kendilerine şunu anlatmak istiyoruz ki mu’cize, “tasarruf velayeti” ve “tekvini velayet” in bir mazharıdır. Şimdi mu’cize olmasına ilaveten Peygamber’in değil, Allah’ın keliması olan ve mu’cizelerin içerisinde istisnai bir durum arzeden Kur’an ile işimiz yok. Mu’cize, Allah tarafından mu’cize sahibine verilen bir nevi kudret ve iradeyle yapılmaktadır. Bu kudrete sahip olan kimse, Allah’ın izniyle kainatta

⁷⁹- (bedeni, ruhun üzerinden çıkarıp atmak, istediği zaman ruhu bedenden ayırmak.) -çev-

⁸⁰- Emali-i Saduk, s.293.

tasarruf edebilmektedir. Bastonu ejderha edebilmekte, körü görürlüğe kavuturabilmekte, gizlilerden haber verebilmekte, hatta ölüyü bile diriltebilmektedir. Bu ilim ve kudret de, ancak “kurb” yolunu katederek “varlık merkez”ine yaklaşmakla elde edilir. “Tasarruf velayeti” de bundan başka bir şey değildir.

Bazıları zannedeler ki, mu’cizenin varlığında mu’cize sahibinin kişilik ve iradesinin hiç bir fonksiyonu yoktur; o, sadece bir sinema perdesi mesabesinde ve Zat-1 Ehadiyyet doğrudan doğruya ve vasitasız olarak mu’cizeyi meydana getirmektedir. Bunlara göre iş mu’cizeye varınca, hangi makamda olursa olsun, insanın gücünü aşar. Buna binaen, bir mu’cize baş gösterdiği zaman bir insan kainatta tasarruf etmiş değildir, bizzat Zat-1 Ehadiyyet, doğrudan doğruya ve insan iradesinin hiç bir rolü olmaksızın kainatta tasarruf etmiştir.

Bu düşünce çok yanlıştır. Çünkü evvela, Zat-1 Akdes-i Ehadiyyet’in yüceliği, tabii bir için vasitasız ve aleme hakim olan düşüncenin dışında olarak kendisinden sadır olmasında manidir. İkinci olarak da, bu düşünce Kur’an’ın naslarına aykırı küşmektedir. Kur’an-ı Kerim, son derece açık bir ifadeyle “ayet”i (mu’cizeyi) gerektiren kimsenin, bizzat resul-ler olduğunu ve fakat bunu Zat-1 Ehadiyyet’in izni ve ruhsatıyla yaptıklarını bildirmektedir. Açıkça ki, Zat-1 Ehadiyyet’in izni, insanların izni gibi lafz veya işaretle her hangi bir şeyden ahlaki veya sosyal yasaklığı kaldıran itibari bir izni değildir. Allah’ın, resullerine verdiği izin, onlara böyle bir eserin (mu’cizenin) kaynağı olan bir tür kemal vermesinden ibarettir, ki dilerse, bu kemali onlardan alır. Mübarak Mü’min suresinin 78. ayetinde şöyle buyuruyor, Allah Subhandehu:

“Herhangi bir peygamber, Allah’ın izni olmaksızın bir ayet (Mu’cize) getirmek olacak say değildir.” Bu ayeti kerime “ayet”i getiren kimsenin, peygamberler olduğunu, fakat bunu Allah’ın izniyle yaptıklarını ifade etmektedir. Özellikle de “Allah’ın izni ekleniyor ki, herhangi bir kimsenin Hak Taala karşısında istiklali olduğu sanılmasın ve herkes bilsin ki: “la havle ve la kuvvete illa billah” Az, çok, küçük, büyük her güç ve her kuvvet, Zat-1 Ehadiyyet’ tendir, hangi mertbe ve makamda olursa olsun her mevcut, O’nun irade ve meşiyetinin mecrası ve O’nun mazharlarından bir mazhardır. Peygamberler de, biri de mu’cize göstermek olmak üzere bütün işlerinde, O Ebedi- Sermedi Feyz Kaynağı’na dayanmakta oradan yardım almaktalar.

Mübarak Neml suresinde Hz. Süleyman ile Saba melikesinin kıssası anlatılmaktadır. Hz. Süleyman, Saha melikesini ihzar ettiriyor, o da Hz. Süleyman’a gelmek üzere yola çıkıyor. Hz. Süleyman, mecliste hazır bulunanlardan melike gelmeden önce tahtının oraya getirilmesini istiyor ve (bu işi biraz geç yapabilecek olan) bazılarının işine razı olmuyor. Niyayet:

“Yanımda Kitap’tan bir ilim olan biri: “Ben, göz kapağın sana dönmeden (gözünü açıp kapamadan) önce onu sana getirebilirim.” diyor”⁸¹ ve getiriyor.

81- Neml/ 40.

Kur'an-ı Kerim, o adamın diliden: "Ben, bu kısa müddet içerisinde onu sana getiririm." dediğini naklediyor. Yani güç ve kudreti, kendisine nisbet ediyor, o adam üstelik bunu söyleyenin de yanında "Kitab" (Lavh-ı -Mahfuz) dan bir ilim olan bir kimse olduğunu vurguluyor. Yani bu harikulade işi, bir çeşit ilimle yaptığını anlatmak istiyor. Ama o ilim başeri defter kaydedilmiş olan ilimler türünden değildir. Bir ilimdir ki, "Lavh-ı Mahvuz" ile irtibat sağlamakla, yani Hak Teala'ya yakınlaşmakla elde edilir, ancak.

Yine Kur'an-ı Kerim, bizzat Hz. Süleyman'ın hakkında şöyle buyuruyor:

"Biz, rüzgarı onun buyruğu altına verdik. Onun emriyle dilediği yöne yumuşakça akardı. Şeytanları da; her bina ustası ve dalpıç olanını ve sağlam kementlerle birbirine bağlanmış diğerlerini." (Ey Süleyman,) İşte bu bizim hasapsız bağışımızdır. Artık (dilediğine) ver ya da sıkıca tut."⁸²

Hz. İsa Masih'in mu'cizeleri hakkındaki ayetlerin de ifade şekliyle aynı şey istifade edilmektedir. Bahsimiz çok uzamasın diye onları zikretmiyoruz.

Diyeceğimiz o ki, Kur'an-ı kabul eden birisi, "kainatta tasarruf etme velayeti"ni inkar edemez. Ama biri, sırf ilmi ve felsefi ölçülerle bu konuyu incelemek isterse, onu durumu deşışir ve bizim şimdiki hedefimizin dışında kalmaktadır.

Son olarak da, konumuzun evvelinde deşindiğimiz nükleiyi açıklayalım. "Bütün bu merhaleler, Allah'a yakınlaşmanın neticesidir ve Allah'a yaklaşmak da mecazi ve itibari bir tabir deşil, bir gerçek, bir hakikattir." demiştik.

Şii ve sünninin rivayet ettiği meşhur "hadis-i kudsi" de bu hakikat, çok güzel bir şekilde beyan edilmiştir. İmam Sadık (a.s), Resul-i Ekrem'den (s.a.a) şöyle rivayet ediyor:

*"Allah (azze ve celle) buyuruyor ki: 'Kullarımdan hiçbirini, benim indimde üzerine farz kıldığım şeylerden daha sevimli olan bir şeyle bana yaklaşmış değildir. (Bununla birlikte) Kulum, (üzerine farz kılmadığım halde sırf benim indimde sevimli olduğundan dolayı) nafileleri yerine getirmekle bana yaklaşır ve yaklaşır, öyle ki artık benim sevdiğim (bir kul) olur. Sevdiğim (bir kul) olduğu zaman da ben onun kulağı olurum, onunla iştir; onun gözü olurum, onunla görür; ben onun eli olurum, onunla tutar; yakalar; beni çağırduğında çağırısına cevap veririm, benden (bir şey) istediğinde (istediğini) veririm."*⁸³

Bu hadiste meselenin özü beyan edilmiştir: İbadet katarruba, takarrub da Allah'ın yanında sevimli olmaya sebep olmaktadır. Yani insan, ibadetle Allah'a yakınlaşır, bu yakınlaşma sonucu Allah'ın özel inayet ve lütfuna mazhar olma liyakatini elde eder ve bu inayet ve lütuflar sonucu gözü, kulağı, eli ve dili "hakkani" (ve rabbani) olur, öyle ki artık ilahı kudretle konuşur ve ilahi kudretle tutar ve yakalar; duası müstecab olur, dileği yerine getiriler.

Gerçek şu ki, Şia mezhebini diğer İslam mezheplerinden seçkin ve mümtaz kılan ve incilerinin şey, bu mezhebin "insan" hakkındaki özel görüşüdür. Bir yandan insanın çok

---

⁸²- Sad/ 36-39.

⁸³- Kafi, c.1, s.352.

ilginç istidat ve kabiliyetleri olduğunu ve insanlık aleminin, hiçbir zaman bütün insani istidat ve kabiliyetlerin, kendisinde fiilen çiçeklenmiş olan bir “insan-ı kamil” den boş olmadığını ve olamayacağını savunmakta; öte yandan da “insani makamlar”a ulaşmanın tek yolunun, “ubudiyet” (kulluk) olduğuna, ubudiyet yolunu kamil ve tam bir şekilde katetmenin de ancak Allah’ın veli ve hücceti olan “insan-ı kamil”in manevi inayeti ve rehberliğiyle mümkün olduğuna inanmaktadır. Bu yüzdendir ki, bu mezhebin inanları:

“İslam , beş şey üzerine bina edilmiştir: Namaz, sekat, oruç, hacc ve velayet üzerine. Ama (insanlar hiçbirine velayete çağrıldıkları gibi çağrılmamışlardır.”⁸⁴ buyurmuşlardır.

⊞. ⓂⓂⓂⓂⓂ

---

⁸⁴- Vesail’üş Şia, c.1, s.4.